

OLAV

Per Einar Odden, s. 3

Cistercienserne - 900 år i arbeid og bønn

Om May-Lisbeth Myrhaugs bok om samisk tro, s. 10

Tid til ettertanke

Kardinal Franz König, s. 12

Forsvar for teologisk nybrotsarbeid

Ladislav Orsy, s. 14

Rettferdighet begynner hjemme

Om Knut Ødegårds diktsamling "Missa", s. 16

Guds gjemte ansikt

Om dansk prekensamling, s. 18

Forfriskende forkynnelse - fruktbar ettertanke

Gunnel Vallquist om økumenikk, s. 21

Vi är inte mer åtskilda än vi själva vil!

ST. OLAV

Love -

av George Herbert, engelsk metafysisk poet fra 1600-tallet

Love bade me welcome! yet my soul drew back,
Guilty of dust and sin,
But quick-eyed Love, observing me grow slack
From my first entrance in,
Drew nearer to me, sweetly questioning
If I lacked anything.

"A guest," I answered, "worthy to be here."
Love said, "you shall be he."

"I, the unkind, the ungrateful? Ah, my dear,
I cannot look on Thee."

Love took my hand, and smiling, did reply,
"Who made the eyes but I?"

"Truth, Lord, but I have marred them! let my shame
Go where it doth deserve."

"And know you not," says Love, "who bore the blame?"
"My dear, then I will serve."

"You must sit down," says Love, "and taste my meat"
So I did sit and eat.

Kjærleik -

gjendiktning ved Bodil Marie Raudsandmoen

Kjærleik baud meg velkomen, og eg ville frå han vike,
Tyngd av skuld og skam,
Men Kjærleiks kvike auge såg meg tvike
Og reddast gå inn til han,
Kom nærare meg og spurde med smil:
"Vantar deg nokonting?"

"Ein gjest, svara eg, "som er Deg verd."
Kjærleik sa: "Kom *du* til meg."

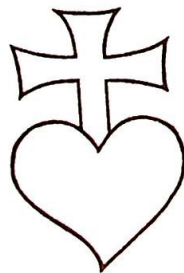
"Eg, så svikfull og svak? Å, Herre kjær,
Eg kan ikkje sjå på Deg."

Kjærleik tok handa mi, smilte til meg,
"Kven gav deg augo utan eg?"

"Sant Herre, men eg har skjemt dei, så lat da meg
Gå med skamma ein annan veg."

"Veit du da ikkje," sa Kjærleik, "kven som tok skulda på seg?"
"Å kjære, så lat meg få tene Deg."

"Sit ned," baud Kjærleik, "og smak min mat."
Da sette eg meg og åt.

Det religiøse mangfold

Jeg tror at det er riktig å si at for kristendommen er det egentlig normalt å leve side om side med andre, sier professor Notto R. Thelle i bladet "Bymisjonæren", som utgis av Kirkens Bymisjon. - Ikke så å forstå at man ikke ønsker å dele sin tro, eller at evangeliet skal forkynnes til jordens ender, som det heter, men når jeg leser evangeliene, er

det intet som tyder på at Jesus ventet at kristendommen skulle erobre verden eller underkue andre religioner.

Han talte faktisk om at det var få som ville gå inn gjennom den trange port. Jesus brukte ikke krigsterminologi når han talte om misjon og evangelisering, men talte om bonden som sår og høster. Bondens arbeid er fredelig. Han erobrer ikke jorden, men

verner og dyrker den så den bærer frukt. Så er det kanskje ikke så merkelig at i store deler av historien og i store deler av verden lever kirken som minoriteter ved siden av andre.

Kanskje vi kan si at det er Europa og de vestlige århundrene med makt-dominert kristenhet som er et avvik, mens det religiøse mangfold er mer normalt, sier Thelle.

Per Einar Odden:

Cistercienserne - 900 år i arbeid og bønn

3

I fjor feiret cisterciensere verden over 900-årsjubileet for ordenens første grunnleggelse. Denne artikkelen gir innblikk i ordenens historie, fra grunnleggelsen av klosteret i Cîteaux, "et sumpete, øde sted sørøst for Dijon", til det spennende som skjer her hjemme i disse dager: 25. mars grunnlegges klosteret for cisterciensernonner på Tautra, der det også i middelalderen fantes et cistercienser-kloster, - vigslet 25. mars 1207.

Bakgrunnen

Historien om klostervesenet er historien om stadige reformer. Benedikts regel fra 500-tallet la vekt på autoritet, lydighet, stedbundethet og et liv i fellesskap. Benediktinermunkenes hovedvirksomhet var liturgisk bønn, oppbyggelig lesning og kroppsarbeid, alt under valgspråket *Ora et labora*, be og arbeid. Men på 800-tallet hadde Kirken blitt stadig mer avhengig av de verdslige herskerne, og mange kirker og klostre var såkalte "proprietærkirker", det vil si at de tilhørte adelsmenn som ansatte prester og abbeder etter eget forgodtbefinnende. Som en reaksjon mot dette, ble klosteret Cluny grunnlagt i 910 i fjellene i Burgund, åtte mil nord for Lyon, og deretter blomstret den såkalte cluniacensiske bevegelse i hele vesten de neste århundrene. Da Cluny var på sitt mektigste, ble over 1000 klostre i hele Europa styrt derfra. Da cluniacensermunken Hildebrand i 1073 ble valgt til pave under navnet Gregor VII, gjorde han Clunys reformprinsipper gjeldende for hele Kirken.

Cluniacenserne utviklet seg ikke til noen ny orden. De forble benediktinere som reformerte sin orden innenfra og satte igjen St. Benedikts gamle munkeidealer i sentrum for tilværelsen i klostrene: askese, botsøvelser, meditasjon og bønn. I tillegg kom et nytt særpreg som har preget benediktinere til denne dag: en spesiell pleie av musikk og korsang for å høytideliggjøre liturgien, og opprettelse av omfattende biblioteker som grunnlag for lærde studier.

Men selv om munkene i Clunykongregasjonen avla individuelt fattigdomsløfte, så gjorde ikke klostrene det, og snart var de rike og mektige institusjoner. Derfor dukket det snart opp en ny reformbevegelse som satte opp et nytt religiøst fattigdomsprinsipp, *vita evangelica et apostolica*. Stadig flere munkers flyktet enkeltvis eller i grupper til ensomheten, eremos, for der å leve som *pauperes Christi* (Kristi fattige). De levde i streng fattigdom og av sine egne henders arbeid - ikke av andres, noe som nemlig var blitt svært så alminnelig i datidens klosterliv. Den nye bevegelsen ville virkeliggjøre det nye fattigdomsidealet og dermed fornyelsen av *vita religiosa* ved å vende tilbake til den uforfalskede renheten i Benedikts regel.

Grunnleggelsen

St. Robert av Molesme (1027-1110)

grunnla det burgundiske reformklosteret Molesme. Men det utviklet seg raskt til et rikt og mektig kloster, noe som passet ham dårlig. Derfor dro han i 1098 sammen med sju likesinnede munkers i klosteret til et sumpete, øde sted sørøst for Dijon. Etter tradisjonen grunnla han der den 21. mars 1098 Novum Monasterium, "det nye kloster", i motsetning til det gamle, Molesme. Klosteret gikk bare under dette navnet frem til 1119. Stedet het Cîteaux, eller på latin *Cistercium*, som skulle gi navn til den nye ordenen som vokste frem.

Etter bare 18 måneder beordret pave Urban II Robert tilbake til Molesme, og han lystret straks, ikke uten en viss lettelse. Han ble etterfulgt som abbed av St. Alberik av Cîteaux, som sørget for den indre oppbyggingen av klosteret, men det var engelskmannen Sr. Stefan Harding (1059-1134), fra 1109 tredje abbed av Cîteaux, som fullførte grunnleggelsen av en ny gren av benediktinerordenen gjennom å skrive deres konstitusjon. Disse tre abbedene feires som grunnleggere av cistercienserordenen.

Men den nye bevegelsen så først ut til å skulle bli kortvarig. På grunn av den kompromissløse strengheten var det ingen som søkte opptakelse i klosteret, og våren 1112 var det kommet så langt at munkene faktisk hadde begynt å diskutere nødvendigheten av å gi opp hele foretaket. Men da dukket den unge adelsmannen Bernhard fra Fontaines opp med 30 venner og slektninger, og de trådte alle inn som munkers. Dette ble som et signal til andre, og tilstrømningen til Cîteaux gjorde det nødvendig med stadig nye grunnleggelser. Det første datterklosteret ble La Ferte (1113), deretter kom Pontigny (1114) og endelig Clairvaux (1115), der Bernhard fikk med seg 12 munkers og selv ble abbed. Samme år ble det fjerde datterklosteret Morimond grunnlagt.

Per Einar Odden - arkitekt av yrke, tilhører St.Olav menighet i Trondheim og var inntil høsten 1997 redaktør for menighetens blad "Søndagsbladet" arbeider nå som freelance for Informasjonstjenesten i Oslo Katolske Bispedømme.

Zagreb: dialogen gjenoptas

Den katolske kirke i Kroatia og den serbisk-ortodokse kirke har gjenopptatt den offentlige økumeniske dialog. Kort før jul møttes dialogkommisjonen for første gang siden 1992.

I en felles erklæring oppfordrer begge kirkesamfunn til at alle utflyttede og flyktninger må få anledning til å vende hjem. Åndelig fornyelse er den eneste måten å bedre forholdet mellom katolikker og ortodokse på, sier de to kirker. KNA

Vi trenger. . .

“Ungdommens frihet og vågemot er like viktig som de voksnes erfaring,” skriver misjonsforstander Sveinung Lorentzen i “Missionsbladet”, som utgis av Det Norske Misjonsforbund. “Vi trenger de modige som gir frihet til å utprøve uten selv å løpe fra ansvaret.

Vi trenger fedrene som kan være tydelige uten å være rigide, som kan lede uten å dominere. Vi trenger mødrene som trøster når det har gått i stykker og tilgir uten å telle ganger. Vi trenger de glemsomme som gir ny tillit når alle andre husker så altfor godt.”

4

St. Bernhard

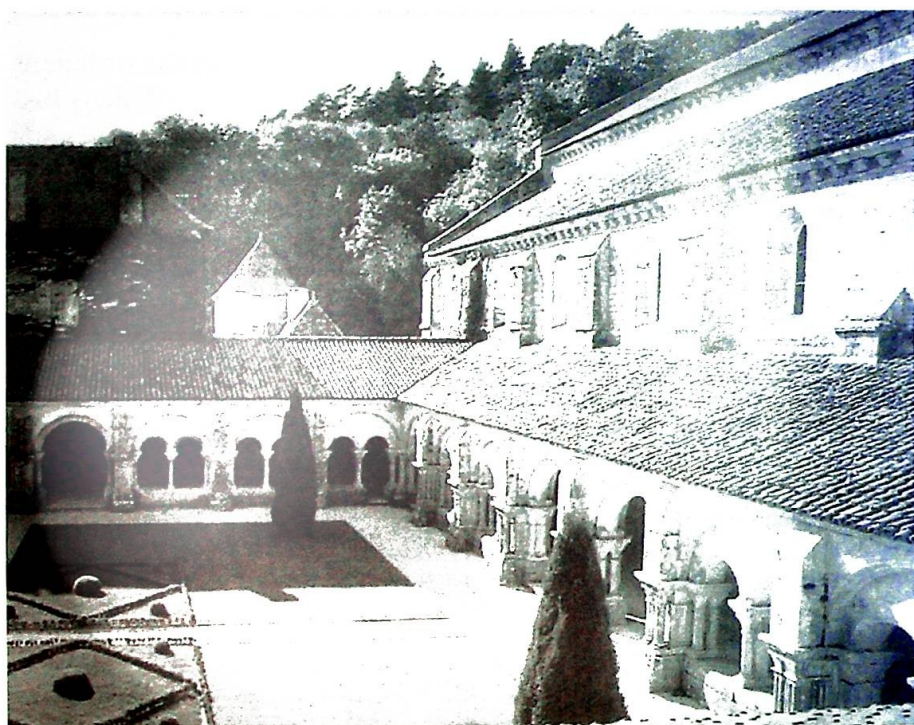
St. Bernhard av Clairvaux (1090-1153) fikk aldri noe høyere embete enn abbed i Clairvaux, men gjennom sin omfattende kirkepolitiske virksomhet åpnet han hele Europa for den nye ordenen, og gjorde cistercienserne til en monastisk massebevegelse. Han regnes iblant som den egentlige grunnlegger av ordenen, og i senmiddelalderen ble da også cistercienserne flere steder kalt “Bernhardinere”. Til denne dag forblir han den mest betydelige cistercienser noensinne. Men han var ikke bare kirkepolitiker; innerst inne var han munk og mystiker. Hans Mariafromhet førte til at alle ordenens klostre ble grunnlagt til hennes ære. St. Bernhard ble utropt til kirkelærer i 1830.

I den første fasen ble det foretatt 26 nye grunnleggelser, som allerede omfattet klostre i Liguria, Tyskland og Piemonte. Deretter bredte ordenen seg mellom 1124 og 1151 nesten eksplosjonsartet. I 1133 var det 75 klostre og i 1152 var de blitt til 336. Bernhard alene grunnla 70 nye klostre, som igjen grunnla nye, eller gamle klostre sluttet seg til og overtok cisterciensernes regel. Da Bernhard døde i 1153, sto dermed 160 klostre under hans ledelse. Disse lå i tillegg til i Frankrike også i Spania, Italia, Sveits, Tyskland, De britiske øyer og Sverige.

Bernhards helligkåring i 1174, bare 21 år etter hans død, førte til ny vekst for ordenen. Tiden mellom 1150 og 1250 ble brukt til indre og ytre stabilisering, selv om veksten også fortsatte. Men fra ca 1250 gikk den ledende rolle i klosterbevegelsen over til de raskt voksende tiggerordenene fransiskanerne og dominikanerne.

Organiseringen

Stefan Hardings konstitusjon for cistercienserne, *Charta caritatis*, ble stadfestet av pave Alexander III i bullen *Sacrosancta* i 1165. Konstitusjonen

Klosteret i Fontenay, grunnlagt på 1100-tallet, har langt på vei beholdt sitt opprinnelige utseende og viser den enkle og strenge stil de tidlige cisterciensere tilstrebet. Anlegget er i dag på UNESCOs liste over verneverdige kulturminner.

tilstrebet en middevei mellom det cluniacensiske sentraliserte systemet og det gamle benediktinske systemet med absolutt autonomi for hvert kloster. Cistercienserne ble organisert som en *klosterfamilie*, hvor alle nye klostre ble grunnlagt fra et eksisterende. Dette prinsippet, som kalles *filiasjon*, gjorde datterklostrene til en viss grad avhengige av sitt moderkloster, og moderklosterets abbed kom årlig på visitasjon. Hvert datterkloster kunne så igjen bli moderkloster for nye grunnleggelser. Den øverste makt lå hos det årlige generalkapitlet, hvor alle abbedene samlet seg under ledelse av generalabbeden i Cîteaux. Beslutningene på generalkapitlet hadde uten unntak forpliktende karakter, også for

abbeden av Cîteaux og de fire fremste abbedene, *primærabbedene*, for Cîteaux' første grunnleggelser La Ferte, Pontigny, Clairvaux og Morimond. Alle senere grunnleggelser kan føres tilbake til disse fem primærklostrene, og dermed i siste instans til moderklosteret Abbaye Notre-Dame i Cîteaux.

Cisterciensernes konstitusjon påvirket andre reformordener som Premonstratenserne, Kartuserne og Wilhelmitene (fra 1256 en del av Augustinereremittene).

Allerede Stefan Harding fremmet opprettelsen av egne kvinneklostre innen ordenen. Det første oppsto i 1120 i Tart ved Cîteaux, ved at en gruppe søstre forlot cluniacenserklosteret Jully. Harding satte en abbedisse i ledelsen

Rusen er felles

"Kulturforskjellen er stor når mennesker fra øst og vest i Oslo møtes på vår boavdeling," sier Øvind Skjerve i Kirkens Bymisjon. Han er leder for A-senteret, klinikken som tilbyr rusbehandling for beboere, både fra Gamle Oslo og fra Ullern.

"Den ene går på jobb og trenger avbrekk fra familielivet i en stor villa, - den andre trenger en tid vekk fra bekymringen om hvor han skal sove i natt. Rusen er det

eneste de har felles, og det eneste de helst ikke vil snakke om. Men når noen tid går, oppdager de ofte overraskende karaktertrekk hos hverandre."

A-senteret tilbyr behandling, råd og veiledning til mennesker med rusrelaterte problemer. "Noen har avtale her før de går på jobb," kan klinikk-lederen fortelle. "Kanskje jobben ikke vet om behandlingen engang. For noen er det en slags Nikode-

mus-vandring i morgenmørket. De lærer å leve rusfritt i den sammenheng de skal leve i resten av livet."

Skjerve tilføyer at han er "bekymret over ungdommens forhold til rus. De overtar de voksnes drikkemønster. Istedenfor å slutte å drikke som et opprør mot foreldrene, går de over til andre og 'tøffere' rusmidler som ecstasy".

BYMISJONÆREN

for klosteret med en priorinne som assistent. Nye grunnleggelser foregikk på samme måte som i ordenens mannlige gren, og abbedissen visiterte årlig sine datterklostre. Men hun sto på sin side under generalabbeden av Cîteaux. Ca. 1250 var det mer enn 1000 kvinneklostre i Europa.

Cistercienserne ville dele sin tid mellom *Opus Dei* ("Guds verk", det vil si gudstjeneste og officium), *Lectio divina* (åndelig lesning) og *Labor manuum* (kroppsarbeid, "arbeid med hendene"). I liturgien vendte de seg bort fra Clunys endeløse lengde og høytidelige prakt og vendte tilbake til den klassiske korthet, enkelhet og inderlighet. Denne streben etter enkelhet formet også den strenge stilen innen arkitekturen som kalles cisterciensisk. I sin strenghet forbød ordenen først den nye kunsten med glassmalerier, men ga seg etter noen få tiår.

Cistercienserne mente at hardt kroppsarbeid var en del av munkenes kall, og de slo seg ned på øde steder, *in eremo* eller *in solitudine*. Der ryddet de urskogen og tørrla sumper, og det var stort sett deres fortjeneste at landet ble lagt under plogen. De dyrket hvete, anla vinmarker og drev med kvegdrift. Den nye ordenen overtok snart systemet fra cluniacenserne og andre reformordener med legbrødre, *laici* eller *conversi*, som var underordnet munkene og gjerne ble hentet fra de lavere sosiale lag for å utføre kroppsarbeidet, mens munkene selv konsentrerte seg om det åndelige. Legbrødrene kunne kjennes ved at de bar skjegg, *conversi barbati*. De deltok ikke i styringen av klostrene og hadde ikke stemmerett ved valg av abbed. Etter hvert som den økonomiske virksomheten økte, måtte det også ansettes lønnsarbeidere, *mercennarii*.

I 1350 fantes det mer enn 740 cistercienserklostre, og mot slutten av middelalderen var det over 1500

manns- og kvinneklostre. Rundt en ti-del av disse har overlevd. For på slutten av middelalderen led ordenen store tap på grunn av ytre hendelser, som Hundreårskrigen mellom England og Frankrike, Husittkrigene i Bøhmen, og ikke minst reformasjonen. Den utryddet alle ordenens klostre i England, Skottland, Skandinavia, Nederland og Ungarn, og det forsvant også mange i Det hellige romerske Rike (Tyskland) og Sveits.

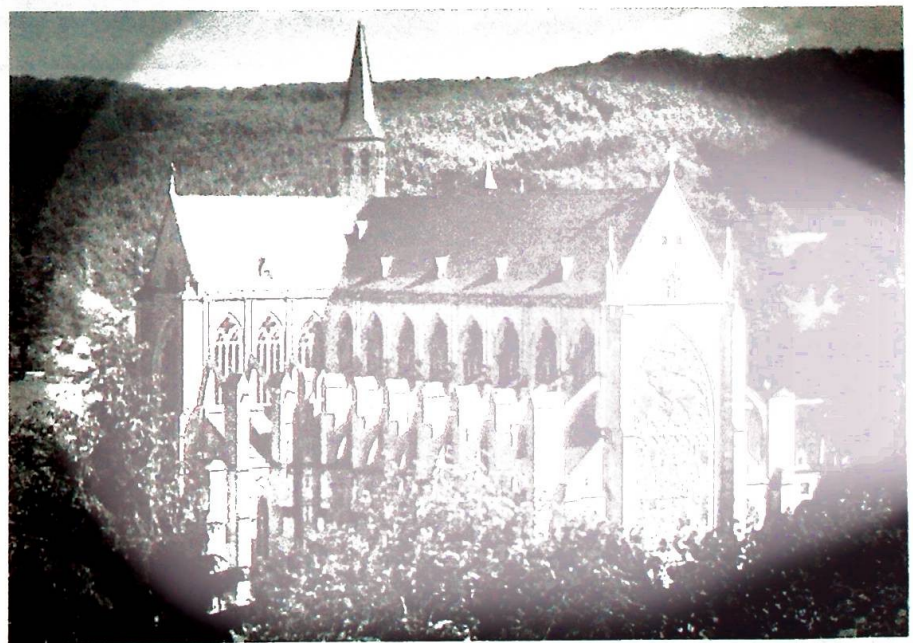
Den mannlige delen av (den ureformerte) cistercienserordenen omfattet i 1990 78 klostre med 1341 munk, derav 818 prester. Tilsvarende tall for den kvinnelige delen var 91 klostre med 1691 nonner.

Cistercienserne i Norge

De første klostrene i Norge var benediktinerklostre: Selje ved Stad (slutten av 1000-tallet), Nidarholm

(Munkholmen) utenfor Trondheim (ca. 1100) og Munkeliv ved Bergen (ca. 1110). Muligens fantes det også et benediktinerkloster på Hovedøya utenfor Oslo. Nonnene kom litt senere, Bakke kloster i Trondheim, Nonneseter i Oslo og Gimsøy i Skiensfjorden ble alle grunnlagt ca. 1150.

Deretter ble det grunnlagt fire cistercienserklostre i Norge, i tillegg til at Nonneseter ved Bergen muligens kan ha vært et kloster for cisterciensernonner. Det eldste var Lyse kloster i Os ved Bergen, som ble grunnlagt sommeren 1146 fra Fontaines i England, som et av deres 12 datterklostre. Fontaines var en utbrytergrunnleggelse fra det nokså avslappede benediktinerklosteret St. Mary's ved York. Til Bergen kom 12 munk under ledelse av abbed Ranulf, som var en av stiftermunkene fra St. Mary's. Hovedøya kloster ved Oslo ble grunnlagt den

"Dom zu Altenberg im Bergischen Land" - bygget 1225-1379 som kirke for cistercienserklosteret på stedet, ligger nord-øst for Köln; i dag brukes kirken av både protestanter og katolikker.

Bibeltroskap som våpen mot andre

"Slik som misbrukt bønn kan bli våpen mot andre, kan også teologien bli det. I Norge har vi lenge ført en pussig diskusjon om bibeltroskap. Alle snakker om å være bibeltro, men det er stor forvirring om hva det betyr! Bibeltroskap tolkes ofte etter hvor enige andre er med mitt syn," skriver baptistenes blad, Banneret, på lederplass.

"Det er lenge siden vi sluttet å engasjere oss i de attester og vitnemål noen kristne ledere og predikanter utsteder mot de andre

de er uenige med. Ekte bibeltroskap viser seg i det livet vi lever, og den tro vi praktiserer. Det blir litt fjollete når vi plukker ut noen detaljer i Bibelen som vi må tro for å være bibeltro, mens store lærespørsmål som frelse og dåp kan vi praktisere ulikt uten at det rokker ved bibeltroskapen.

Den beste form for bibeltroskap er å gjøre Bibelen tilgjengelig, elske dens innhold og slippe den løs i sin kraft."

Troskongregasjonen om pavens primat
Pavens faktiske og effektive primat over hele kirken er et trosspørsmål og ikke bare et spørsmål om den måten man styrer kirken på rent praktisk, heter det i et dokument fra Troskongregasjonen, offentliggjort sist høst. "Pavedømmet er ikke et koordinerende eller presiderende embede, det kan ikke reduseres til 'ærefull overhøyhet', og

6

18. mai 1147 fra Kirkstead ved Lincoln i England; et datterkloster av Fontaines. På Hovedøya sto det allerede en kirke, viet til St. Edmund av East Anglia, og som nevnt er det mulig at det hadde vært et benediktinerkloster der. Det er verdt å merke seg denne engelske tilknytningen, som er spesiell for Norge. Omtrent samtidig ble en rekke cistercienserkløstre anlagt i Sverige og Danmark, men de ble alle grunnlagt av munker fra kjernekløstrene i Burgund.

Munkeby i Frol ved Levanger i Nord-Trøndelag var verdens nordligste cistercienserkloster. Det ble grunnlagt før 1180, trolig allerede på 1150-tallet, men ble nedlagt allerede på 1200-tallet, etter at det ifølge lokal tradisjon ble ødelagt av brann. Munkeby var trolig et datterkloster av et utenlandsk kloster, men vi vet ikke hvilket. Det er også mulig at det var en dattergrunnleggelse fra Lyse.

Tautra

Det fjerde cistercienserklosteret lå på Tautra utenfor Frosta i Nord-Trøndelag. Det ble grunnlagt fordi det i Lyse kloster ved Bergen måtte skjæres ned på munketallet, og de som ble til overs, måtte se seg om etter noe annet. Rundt 1205 dro de ut for å grunnlegge et datterkloster, og søkte da til Trøndelag. Valget var neppe tilfeldig og trolig heller styrt av praktiske motiver enn rent idealistiske. På Tautra fant de et usedvanlig frodig og vakkert sted, helt i tråd med deres idealer. Selv om øya var liten, var avstanden til Nidaros kort, betingelsene for jordbruk og hagebruk gode, og beliggenheten usjenert og trygg. At klosteret ble lagt på ei øy, betydde ikke isolasjon fra omverdenen, snarere tvert imot, da mye av ferdsele den gangen foregikk på Trondheimsfjorden. Tautra var bosatt fra før, og det hadde vært gårdsdrift i flere hundre år for munkene kom.

Tautra kloster, på en lav øy i Trondheimsfjorden mellom Frosta og Fosenlandet, ble opprettet i 1207. Den 25. mars i år vigles kapellet i det nye cistercienserklosteret på Tautra - fra sine vinduer vil søstrene kunne se over mot klosterruinene.

Den 25. mars 1207 ble klosteret etter cisterciensisk tradisjon vigset til Kristi Mor og gitt navnet *Monasterium sanctue Mariae de Tuta insula*. Ettersom klostereiendommene i Munkeby senere inngikk i Tautra klostergods, må vi anta at Munkeby ble nedlagt i forbindelse med opprettelsen av Tautra, og at munkene fra Munkeby flyttet dit. Trolig dannet godset fra Munkeby selve grunnlaget for videre vekst og økt prestisje, for det tok ikke lang tid for klosteret på Tautra representerte en reell makt i distriktet. Alt i 1220-årene var abbeden der blant rikets fremste menn og kandidat til stillingen som erkebiskop av Nidaros, og ved utgangen av høymiddelalderen rådde klosteret over et betydelig jordegods i Trøndelag og på Nordmøre. Abbedene på Tautra kom til å spille en stor rikspolitisk rolle utover på 1200-

tallet, og to av dem ble valgt til erkebiskoper av Nidaros, riktignok ble ingen av valgene godkjent.

Tautra opphørte som selvstendig klostर्सamfunn i 1523. I 1531 pantsatte den beryktede abbeden Matthias Henriksson fire gårder til Niels Lykke, svigersønn til fru Inger av Austråt på Ørlandet. Etter dette ble Tautra kloster en brikke i maktspeilet mellom erkebiskop Olav Engelbrektsen og riksrådsmedlemmet Niels Lykke, som i 1532 lot seg velge til klosterets forstander. Etter rettssaken mot ham i 1535 ble alt hans gods, inkludert Tautra kloster, tildømt erkebiskopen på den norske kronens vegne. Da Olav Engelbrektsen selv måtte forlate landet i 1537, ble klosteret lagt inn under kronen. Mer hører vi ikke om brødrene på Tautra, og med reformasjonen var første kapittel i norsk klosterhistorie slutt.

må heller ikke sees som et monarki av politisk art."

Det pavelige primat er blitt utøvet på ulik måte opp gjennom historien, alt etter kirkens behov, påpeker kongregasjonen. "Det faktum at en viss oppgave på et visst punkt i historien ble utøvet av den øverste kirkeleder, innebærer ikke at denne oppgaven også i fremtiden alltid nødvendigvis

må reserveres for den romerske yppersteprest; og omvendt, at en oppgave ikke tidligere er blitt tillagt paven, tillater ikke den konklusjon at slike funksjoner i fremtiden ikke kan høre inn under den pavelige kompetanse."

Å bestemme den pavelige tjenestes "beskaffenhet", og hvordan den skal utøves, "er en avveining kirken selv må foreta,

med den Hellige Ånds hjelp og den romerske paves broderlige dialog med de øvrige biskoper i pakt med kirkens konkrete tarv." Samtidig, sier dokumentet, "er det bare paven (eller paven og et økumenisk konsil) som, i likhet med Peter, har autoritet og kompetanse til å ha det siste ord om hvordan hans pastorale tjeneste for den verdensomspennende kirke skal utøves."

Trappistene

Vi startet artikkelen med å slå fast at historien om klostervesenet er historien om stadige reformer. Og det viste seg at selv den reformbevegelse cistercienserne representerte måtte reformeres. Den lønnsomme forretningsvirksomheten hadde nemlig gjort ordenen rikere og rikere, og mens havesyken økte, sank innflytelsen.

Cistercienserordenens reformgren heter *Trappister*, etter sitt stamkloster La Trappe i Normandie i Frankrike. Det ble grunnlagt i 1140 som et benediktinerkloster, men sluttet seg i 1147 til ordenen fra Cîteaux. Fra 1527 ble det ett av mange klostre som ble benyttet av kongen av Frankrike som såkalte *kommenderier* for legmenn. Det var kirkelige *beneficier* hvor inntektene gikk til titularabbeden, ofte en legmann. Dette førte nødvendigvis til at disiplinen i disse klostre sank betraktelig. La Trappe ble i 1637 gitt som len *in commendam* til den unge *Armand-Jean Le Bothillier de Rancé* (1626-1700), en gudsønn av kardinal *Armand Jean du Plessis de Richelieu*, som i 1636 var valgt til cisterciensernes ordensgeneral.

Den unge titularabbeden var høyt begavet, men "henfallen til verdslige fornøyer", noe som ikke endret seg etter prestevielsen i 1651. Men etter den katolske reform i Frankrike, ble den monastiske ånd gjenoppvekkt, og under innflytelse av den forvandlet de Rancé seg i 1657 til en rigorøs asket. Han fikk kong Ludvig XIVs tillatelse til å føre sitt kloster tilbake til den opprinnelige ånd og disiplin fra Cîteaux, og han bestemte seg i 1662 for selv å bli cisterciensermunk. Han gjennomgikk novisiatet i klosteret Persigny, som var av streng observans. Fra 1664 reformerte han La Trappe som regulær abbed ved hjelp av munkene fra Persigny.

Abbed de Rancés reform var preget

av en grenseløs strenghet. Grunnlaget var *les Règlements*, hvor hen skjerpet cisterciensernes *Charta caritatis* betydelig. Han forpliktet sine munkene til et isolert, kontemplativt bønneliv og gjenopptakelse av kroppsarbeid som var foreskrevet i *Charta caritatis*, men også til en hard, asketisk levemåte, kontinuerlig taushet og streng faste. Han forbød ethvert vitenskapelig studium, som han mente stred mot den monastiske ånd. Men en del av munkene gjennomførte botsøvelsene som en slags idrettsprestasjoner, og en moderne trappist, *Thomas Merton*, har skrevet at atmosfæren i klosteret var mer preget av atletisk aktivitet enn av kontemplativ stillhet og fred.

de Rancés rigorisme forårsaket heftige diskusjoner og motstand på cisterciensernes generalkapitler i 1667, 1672 og 1675, men *les Règlements* ble godkjent gjennom to brev fra pave Innocent XI av 2. august 1677 og 23. mai 1678. Likevel forble La Trappe formelt underlagt Cîteaux og cisterciensernes generalkapittel, men klosteret kunne innrette sin levemåte som det selv ville. Fra La Trappe skjedde bare en eneste klostergrunnleggelse: Buonsollazzo ved Firenze i 1703. Men ånden fra La Trappe inspirerte en rekke andre franske klostre, deriblant også noen kvinneklostre.

I eksil

Da den franske revolusjon brøt ut og undertrykkingen av klostre begynte, var det 53 munkene i La Trappe. 24 av dem fant i 1791 tilflukt i det tidligere karteuserklosteret Valsainte i den sveitsiske kantonen Fribourg under ledelse av novisemesteren, Dom *Augustin de Lestrange* (1754-1827). Med hjelp av biskopen i Lausanne og nuntius i Lucerne opprettet pave Pius VI i 1794 et cistercienserkloster av "Kongregasjonen av Vår Frue av La Trappe" i Valsainte og innsatte de Lestrange som abbed.

Men da franske tropper gikk inn i Sveits i 1798, måtte munkene flykte på nytt, før de etter å ha flakket omkring i Østerrike, Preussen, Polen, Bøhmen og Russland i 1802 kunne vende tilbake til Valsainte. Under de Lestranges ledelse ble klosteret utgangspunkt for mange nye grunnleggelser av klostre av den cisterciensiske strenge observans i Frankrike, Belgia, Nederland og Tyskland. Samtidig dro en gruppe over Atlanteren for å grunnlegge det første klosteret i den nye verden, i Kentucky i USA. Bare i Frankrike var det ved abbed de Lestranges død oppstått 18 nye grunnleggelser, derav seks kvinneklostre. De gikk ut fra det klosteret som de Lestrange gjenopplivet i kantonen Wallis i 1796 for fordrevne og flyktede ordenssøstre.

Men bare en del av disse klostre fulgte Vedtektene fra Valsainte, mens en annen del fulgte de Rancés *Règlements*. Forsøkene på å forene disse to grenene i Frankrike og slå dem sammen med den langsomt gjenopp-livede allmenne cisterciensiske observans, viste seg fruktesløse. Derfor delte pave Pius IX i 1847 de franske trappistene i to kongregasjoner med hver sin generalvikar, i «Den gamle reform» etter de Rancés *Règlements* og «Den nye reform» etter Cîteaux' gamle skikker, mens Vedtektene fra Valsainte var avskaffet i 1835. Ved siden av disse kongregasjonene konstituerte også en tredje seg i Belgia og en fjerde i Italia.

Permanent skille

Den siste rest av forbindelse mellom trappistene og de ureformerte cistercienserne var retten cisterciensernes general, som da var bosatt i Roma, hadde til å godkjenne trappistabbeder. Men nå ville trappistene ikke lenger anerkjenne denne retten heller, men ville ha en direkte anerkjennelse av sine abbedvalg fra Den hellige Stol. Dermed så Roma seg til slutt tvunget til å

Hva er et kall?

"Hva et kall er, henger sammen med spørsmålet om hva som er meningen med livet," sier den unge norske karmelittnonnen Maria Beata til bladet "KU", som utgis av Norges Unge Katolikker. "Gud har skapt oss for at vi skal leve med Ham og hverandre, det er meningen med livet. Derfor blir hva du er viktigere enn hva du gjør, og det du er kalt til å gjøre, er du kalt til fordi det skal gjøre deg til den du er kalt til å være. Mennesket lever for Guds og sine medmen-

neskers skyld. Guds nærvær og denne enkelheten som vi er kalt til å leve i - som den hellige Thérèse beskriver så godt - finner jeg i Karmel. Andre finner det andre steder. Ikke alle er kalt til å gå i kloster, heldigvis."

På spørsmål om hva hun synes er "best og hva er verst med å være i kloster", svarer sr. Maria Beata at "det beste og det verste går på en måte hånd i hånd. Ofte er det de samme tingene som er både best og verst. Det beste er naturligvis det som er

den eneste grunnen til at jeg er her i Karmel: Jeg opplever at Gud vil det. Det er det som holder meg oppe, men av og til kan det også være det vanskeligste. 'Hvorfor i all verden vil du det her, Gud?' kan jeg noen ganger tenke, for i perioder kan det være både vanskelig og fælt! Samtidig er det som sagt det beste . . . jeg kan føle en slik takknemlighet for å få være her, og en slik hvile i Ham. Det er godt å kunne bøye hodet og bare hvile i Gud."

8

innvilge den endelige utskillelsen av trappistene fra cistercienserordenen. I 1892 ble det innkalt til generalkapittel for trappistene i Roma, og der sluttet de ulike kongregasjonene seg sammen til en selvstendig orden med en egen generalabbed. Dens offisielle navn er etter noen reformer tidlig i århundret "Cisterciensere av den strenge observans" eller "Reformerte Cisterciensere", *Ordo Cisterciensium Reformatorum* (OCR) *seu Strictioris Observantiae* (OCSO).

I 1898 fikk trappistene kjøpt det forfalne Cîteaux, cisterciensernes stam- og moderkloster, og etablerte en ny kommunitet der. Den hellige Stol erklærte i 1900 Cîteaux som titularabbedi for trappistenes generalabbed, og det er fortsatt stedet for trappistenes årlige generalkapittel.

Ordenskonstitusjonene av 1894 og 1925 bygger på cisterciensernes *Charta caritatis*. Deres system med "filiasjon" er bevart, og den øverste makt ligger hos generalkapitlet under forsete av generalabbeden, som residerer i Roma. Hovedoppgaven for munkene, som lever et kontemplativt liv og arbeider for en fornyelse av de gamle cisterciensiske idealene, er den høytidelige liturgiske tidebønn («Opus Dei»), fordypet gjennom åndelig lesning, betraktning av skriften og teologisk studium («Lectio divina»), men også kroppsarbeid for livsunderhold («Labor manuum»). I liturgiske spørsmål samarbeider nå trappistene nært med cistercienserne.

Ordenen omfattet i 1990 91 munkeklostre med 2710 munk, derav 1260 prester, og 62 nonneklostre med 1787 nonner, derav henholdsvis 17 og 13 i Frankrike.

Mariannahill-misjonærene

Også trappistene har en sidegren. Mariannahill-misjonærene (*Religiosi Missionarii de Mariannahill*; fra 1936

Hylland kloster i Telemark hvor trappistmunken Robert Anderson, amerikaner med svenske og irske aner, har bodd som eneboer i vel 30 år.

Det var biskop J. W. Gran, selv cistercienser, som fikk "Robert Munk" til Norge. De siste årene er det blitt en liten kommunitet her langt fra allfarvei: en ung munk fra Estland og et par noviser fra Estland og Ukraina.

Congregatio Missionariorum de Mariannahill (CMM) stammer fra det tidligere abbediet Mariannahill i Natal i Sør-Afrika. Det ble grunnlagt i 1882 av trappisten Franz Pfanner (1825-1909) og i 1885 opphøyet til abbedi. Mariannahill ble med sine mange stasjoner det mest fremgangsrike misjonssentrum i Sør-Afrika gjennom sine utdanningsinstitusjoner for den innfødte befolkningen og gjennom munkenes økonomiske, sosiale og kulturelle virksomhet.

Av hensyn til misjonsarbeidet ble klosteret i 1909 gjennom et pavelig dekret utskilt fra trappistordenen og omdannet til en egen kongregasjon. Den omfattet i 1990 34 hus med 379 medlemmer, derav 312 prester.

Den 21. mars 1998, nøyaktig 900 år etter grunnleggelsen,

kom den hellige abbed Robert igjen tilbake til Cîteaux. Også denne gangen *per pedes*, til fots, og igjen bare på besøk. For i en fire dagers pilegrimsvandring ble det 70 kg tunge gullskrinet med hans relikvier båret fra Molesme til Cîteaux av medlemmer av "Les Ambrosiniens", et mannskor som pleier den gregorianske sang. De ble møtt av en mottakelsesprosesjon fra moderklosteret, fulgt av 700 hvitkledte munk og nonner fra hele verden, og i den restaurerte klosterkirken feiret de sammen sin ordens "fødselsdag".

En av gavene ordenen i sitt jubileumsår har gitt til seg selv og til Kirken i Norge, er grunnleggelsen av et nytt kloster for cisterciensernonner på Tautra. Symbolsk nok skjer grunnleggelsen fra Den nye Verden, fra USA. Et nytt kapittel kan begynne.

Trofaste mot troen trass i kirkestrid

Til tross for vedvarende uro innen den katolske kirke i Østerrike er folk trofaste mot troen og det synlige kirkelige fellesskap. En undersøkelse viser at bare 19 prosent av de spurte har lekt med tanken om å tre ut av fellesskapet, til tross for at hele 80 prosent av de spurte mente at den lange konflikten og Vatikanets og paven feilvurderinger ved østerrikske bispeutnevnelser har vært til stor skade for kirken.

CHRIST IN DER GEGENWART

Kongo: Harde kår under president Kabila
Enheter fra den kongolesiske makt
Laurent Desiré Kabilas styrker - Kabila ble
nylig mottatt hos paven, til adskillig inter-
nasjonal forundring - har tvunget kristne
ordensfellesskap til å bidra til soldatenes
underhold. Det meldes fra byen Kikwit, som
for to år siden var i rampelyset i forbindelse
med det ytterst smittsomme og dødelige

ebola-viruset. Der blir en fra før av fattig
befolkning nå tvunget til fø på tusener som
er knyttet til det militære. Og nå skal også
kristne ordensfellesskap bidra med penger
for å bygge opp igjen veien mellom Kin-
shasa og Kikwit, som ble ødelagt under
borgerkrigen.

CHRIST IN DER GEGENWART

Pavens budskap for fastetiden 1999:

Herren skal gjøre et gjestebud for alle folk! (Jes 25,69)

Fastetiden er en gave fra Gud, fastslår paven innledningsvis: "Han vil hjelpe oss til å gjenoppdage at vi er hans sønner og døtre, skapt og gjort nye av Faderens kjærlighet i den Hellige Ånd." Inspirasjonen for årets fastebudskap henter paven hos profeten Jesaja: "Herren skal gjøre et gjestebud for alle folk." Ordene leder oss til å reflektere over den himmelske fars nådige forsyn for alle mennesker, som vi ser i selve skaperhandlingen hvor Gud "så på alt det han hadde gjort og se, det var overmåte godt" (1. Mos 1,31). Og forsynet bekreftes i det spesielle forholdet til Israels folk, som Gud velger som sitt eget folk for å begynne frelsesverket, som fullendes i Kristus. "I ham får alle folkeslag del i den velsignelse som var lovet Abraham, og vi mottar løftet gjennom troen (cf. Gal 3,14)."

Nettopp fastetiden er en gunstig tid til å takke Gud for alt det underfulle han har gjort for menneskene til alle tider, og særlig for forløsningen hvor han ikke sparte sin egen Sønn (cf. Rom 8,32), skriver paven. Guds frelsende nærvær viser oss at vi er elsket av ham, at "han har utvalgt oss før verdens grunnvoll ble lagt til å stå frem hellige og plettfriske for hans åsyn" (Ef 1,3-4). Gud oppfordrer oss til bot og indre renselse for å fornye vår tro. Hver gang vi opplever det nederlag synden er, viser han oss veien tilbake til sitt hus, og opplevelsen av Faderens kjærlighet fyller oss med takknemlighet.

Fastetiden forbereder oss til feiringen

av Kristi påske, vår frelses mysterium. Dette mysteriet foregripes i måltidet som Herren feirer med sine disipler på Skjærtorsdag hvor han ofrer seg selv under brødet og vinens skikkelse. Eukaristien er "virkeliggjørelsen av det gjestebudet for alle folk som profeten Jesaja forutså (Jes 25,6)," skriver paven. "Gjennom troen vet vi at påskemysteriet allerede er blitt fullbyrdet i Kristus, men det må også fullbyrdes i hver og en av oss." Fastetiden leder vårt blikk bortenfor nuet mot det fullkomne og evige samfunn med den hellige Treenighet: "Fastetiden er en invitasjon til å overvinne fristelsen til å regne denne verdens virkelighet for å være den definitive, og erkjenne at 'vi har vårt fedreland i himlene' (Fil 3,20)."

Frelshistorien, historien om Guds kjærlighet til oss, lærer oss "å leve kjærligheten med fornyet styrke", skriver paven. "Kjærligheten er den teologale dyd jeg i mitt apostoliske brev *Tertio Millenio Adveniente* anbefalte å fordype i 1999." Erfaringen av Faderens kjærlighet driver de kristne til innsats for og solidaritet med andre mennesker. Kirken har i århundrenes løp i ord og gjerning vitnet om Guds kjærlighet - også i dag er det enorme områder hvor de kristne må gjøre Guds kjærlighet nærværende: "Nye former for fattigdom og de store spørsmålene som rir mange mennesker som en mare, venter på konkrete og passende svar. De ensomme, de som lever i utkanten av samfunnet, de sultende, de som er

ofre for vold, de som er uten håp - alle må de gjennom Kirkens omsorg kunne oppleve vår himmelske Fars kjærlighet, han som helt fra verdens begynnelse har tenkt på hvert menneske for å fylle det med sin velsignelse."

Når fastetiden leves med blikket rettet mot Faderen, blir fastetiden en enestående tid for nestekjærlighet, skriver paven. "Tankene går særlig til dem som er utestengt fra den daglige forbruksfesten. Det finnes mange 'Lasarus' som banker på samfunnets port." Det finnes vedvarende situasjoner av elendighet som må ryste de kristnes samvittighet og minne dem om deres plikt til, enkeltvis og i flokk, å gjøre sitt for å rette opp tingene. Paven oppfordrer også regjeringer og internasjonale institusjoner til "modige planer og prosjekter" for en mer rettferdig fordeling av jordens goder.

Omvendelsens vei "fører til en stadig dypere kjennskap til det godhetens mysterium som Gud har rede for oss," skriver paven avslutningsvis. Og ber Maria, barmhjertighetens mor, lede våre skritt: "Hun var den første som kjente og tok imot Faderens kjærlige plan, hun trodde og er 'den velsignede blant kvinner' (cf. Luk 1,42). Hun var lydig i lidelse og ble slik den første som fikk del i Guds barns herlighet. Måtte Maria styrke oss med sitt nærvær; måtte hun være 'et sikkert tegn på håp' (*Lumen gentium*, 68) og gå i forbønn for oss hos Gud for at hans barmhjertighet skal bli utøst over oss på ny."

Fransk oppfordring: sosial rettferdighet i jubelåret!

"Frigjør de fattige fra gjeldsbyrden" er hovedappellen i en felles tekst fra de franske biskoper og det franske "Justitia et pax" i anledning det kommende jubelår. Dokumentet knytter an til den bibelske tradisjonen med frigivelse av fanger i et jubelår. Det minner om at 20 prosent av verdens rikeste land nyter godt av 83 prosent av verdens inntekter, mens 20 prosent av de fattig-

ste landene må greie seg med 1,4 prosent av inntektene. Også Frankrike har sine fattige: ca. 6 millioner franskmenn tør regnes som fattige.

Vi har alle et ansvar for å gjøre noe konkret for å markere solidaritet, understreker dokumentet. Som oppfordrer folk til å undertegne opprop, øve press på myndighetene, etter evne støtte utviklingsprogrammer og karitative tiltak, plassere øko-

nomiske midler i solidarisk orienterte banker og fond etc. Det minnes om pavens ønske om at jubelåret må bidra til å "gjenopprette den sosiale rettferdighet".

"Ingen som kaller seg katolsk kan forholde seg likegyldig til andres nød, uansett hvem den eller de andre måtte være. (-) Jubileet gir anledning til å sette denne universelle kjærligheten ut i livet," understreker dokumentet. PÈLERIN MAGAZINE

10 Ingrid Høivik: Tid til ettertanke

May-Lisbeth Myrhaugs bok «Modergudinnens fotspor; samisk religion med vekt på kvinnelige kultutøvere og gudinnekult» er en bok om samisk tro i gammel og nyere tid, opplevd innenfra. Forfatteren er selv same, født i 1948, og oppvokst i et sjøsamisk, læstadiansk miljø i Nord-Troms. Boka er hennes magistergradsavhandling ved universitetet i Oslo. Myrhaug har vært aktiv i Norske samers riksforbund og i Arbeiderpartiets samepolitiske utvalg. Hun er konvertitt til den katolske kirke.

Boka er interessant og lettlest og svært nyttig lesning. Den gir et nært og levende innblikk i samisk kultur, i sed og skikk i et samfunn som har store verdier å bringe inn i storsamfunnet, fremfor alt stor sans og respekt for naturen.

La oss se på litt av det boka sier om kvinner, hellighet og tabu, om sjamanisme og om samisk tro i forhold til kristendommen. Ordet *tabu* stammer fra det polynesiske ordet *tapu*. I de fleste polynesiske dialekter betyr tabu hellig, men det har også blitt tolket som forbud, noe som er farlig. I kristendommen, sier forfatteren, vil hellig si moralsk ulastelig. Religionsfilosofen Mircea Eliade identifiserer det heller som kraft. Guddommen er hellighetens kilde, det suprahumane, det som er helt annerledes. Tabu er en måte å bevare det hellige på. Mennesket får kjennskap til det hellige fordi det manifesterer seg som noe helt forskjellig fra det profane. Senere kom hellig og profant til å parallelliseres. Det opprinnelige tabu har blitt nedvurdert og betegner nå urenhet. Etterhvert ble for eksempel menstruasjonen synonymt med fysiologisk

urent blod, til forskjell fra før. Under sine blødninger ble kvinnen direkte skadelig for sine omgivelser, ifølge dette syn. Hun kunne med sitt blikk, «sitt onde øye» og sitt blotte nærvær forgjøre mennesker og dyr. Også i andre religioner enn den samiske betraktes den menstruerende kvinne som en bærer av makt og som omgitt av tabu.

Samisk religion opererer med en rekke gudinner. I fremste rekke står *Mattarahkka* og *Sarahkka*. Sistnevnte er førstnevntes eldste datter «Saragado eller Sarah», heter det i en versjon, er den som skapte verden, dog adkilt fra Gud. I en annen versjon heter det at Sarahkka er den gudinnen som gir barnet legeme etter at *Radien acce* - Skaperguden - hadde nedsendt ånden. Sarahkka var den viktigste gudinnen for kvinnen, hjemmet og familien. Hun ble dyrket både av menn og kvinner nær *ärran* - arnen - i gammen. Hun fremsto som samenes overjordiske guddommelighet. Hun var i deres munn og deres hjerter. De ba og anropte henne i alle anliggender. Når en kvinne føder, kjenner Sarahkka de samme smertene som barnefødersken. Til fødselen ble det bygget en spesiell gamme der kvinnen holdt hus. Det er i selve fødselsakten vi sterkest får synliggjort denne mysteriøse symbiose, det vil si i smerten som kvinnen opplever, og som Sa-

rahkka blir en del av - i selve frembringen av det nye livet.

Jabmeahkka var symbolet for sykdom og død. Det ble ofret til henne for å få et langt og godt liv. Det var *noaiden* - sjamanen - som via sin frisjel - noaiden (han eller hun) hadde to sjeler - måtte dra til *Jabmeatmo* (underverdenen) for å forhandle med *Jabmeahkka* om hvilke offer som var ønsket. Sammen med Rota, den «onde» dødsguden, holdt Jabmeahkka liv og død i sine hender. Denne rolledeling synes å ha kommet inn med kristendommens dødsrikeforståelse. Den opprinnelige samiske forståelse av liv og død synes ikke å ha hatt klare forestillinger om det gode og onde i den andre verden.

Sjaman kalles altså på samisk for noaide. Sjamanisme defineres som en del av et visst religiøst system og er ingen egen definert religion. I kristen-nordisk forståelse er det oversatt med trolldom, trolldomskunster, hekseri og magi.

Sjamanen, noaiden, setter seg i ekstase ved å stå og stampe med føttene i marka. Hurtigere og hurtigere, helt til han/hun oppnår en ekstatisk tilstand. Joiken hører inn her. Oftest går så noaiden over i transe, imiterer ofte ulike fuglers låter. Noaiden går inn i dyrenes hemmelige verden. Først når noaiden har talt med dyrene, kan han/hun forlate kroppen og gi seg ut på sjelereise via frisjelen og komme i kontakt med en ikke-sansbar virkelighet. Evnen til å gå i transe fulgte visse familier. En slik form for suksesjon er knyttet til fortolkningen av trommens symboler. Symbolene på trommens bakside blir tolket som et visst esoterisk åndelig budskap som går fra noaide til noaide, og som bare de kan fortolke. - Joik, rytmiske bevegelser og rituell dans fastholder det hellige i mennesket, mens trommen og dens billedverden manifesterer det hellige utenfor mennesket.

Trommen oppbevares på et hellig

Ingrid Høivik - er pensjonist, men var tidligere bibliotekar ved universitetet i Oslo. Hun tilhører St. Olav menighet.

Paven til Polen til sommeren

Fra 5. til 17. juni skal paven igjen besøke sitt hjemland; det blir hans åttende Polenreise, og med denne reisen vil han ha besøkt alle landets bispedømmer. Han skal besøke et tyvetalls byer. Et møte med det polske parlament står også på programmet. Og paven vil under sitt besøk saliggjøre 108 ofre for nazismens forfølgelser.

PÈLERIN MAGAZINE

Paven til Vietnam?

Vatikanet overveier et pavebesøk i Vietnam. Riktignok har landets kommunistiske makt-havere ikke gitt klarsignal for et besøk, men de vietnamesiske biskopene har kommet med en invitasjon. Vatikanet sender i februar eller mars en delegasjon til Hanoi for å diskutere saken med myndighetene.

August nevnes som mulig tidspunkt for et eventuelt besøk; da vil paven kunne delta i

200-årsmarkeringen for Jomfru Maria av La Vang, landets mest populære Maria-helligdom. Skulle det bli noe av planene, regner man med at Hanoi blir stedet der paven vil offentliggjøre dokumentet som oppsummerer fjorårets bispesynode for Asia. Et besøk vil også gi paven anledning til å øve press på de vietnamesiske myndighetene for mer religionsfrihet i landet. CWN

sted. På norsk kalles trommen gjerne for runebommen. (Runer, i betydningen mystiske figurer med trolldomskraft.)

Boka understreker at noaiden ikke anvendte trommen for å skade noen, ifølge skriftlige kilder. - En viss form for synkretisme kommer til syne i trommens symboler, idet også kristne symboler ble brukt.

En prosess finner sted ved et troskifte. Hos samene strakte overgangen til kristendommen seg over 700 år. Ennå idag finnes reminisenser av gammel samisk tro med tilhørende ritualer. Det kan ofte være snakk om en parallell utøvelse av den gamle og den nye tro.

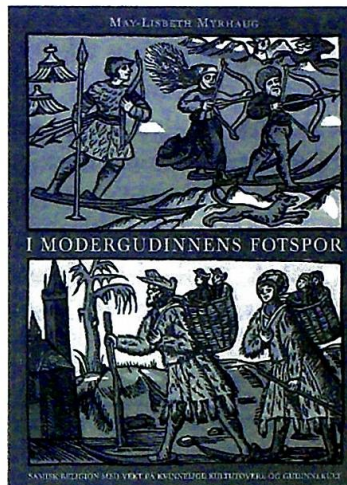
Samene synes ofte å ha befunnet seg i en tvangssituasjon. Sine gamle guder ville og turde de ikke svikte. Men heller ikke de nye. Etter innførselen av kristendommen var dyrkelsen av egne guder forbundet med strenge straffer, endog dødsstraff.

Katolske og protestantiske misjonærer hadde til dels forskjellige strategier i sin misjonsiver. Det kunne skifte fra kontakt til konfrontasjon, fra overtalelse til tvang. En form for hjernevask synes ofte å ha funnet sted.

I forordet sier forfatteren: «Skal du forstå et annet menneske, en annen kultur eller en folkegruppe, må du ha kunnskap om deres religion, dvs. deres trossystem og de myter som opprettholder troen og dermed kulturen. Fordi en kulturs myter er så sentrale, var i virkeligheten den kristne misjoneringens uttrykte krav om å fjerne alle spor av samiske myter, en trussel mot hele den samiske kulturs bestående.

Resultatet av den kristne misjoneringen ser vi idag. Vi samer har ikke lenger en grunnleggende felles myte som uttrykker vår tro, våre lengsler og visjoner. Vi er berøvet myten om vår tilblivelse og vår utvikling og dermed vårt fremtidshåp».

Dette er i sannhet ord til ettertanke. Men det finnes ett unntak i dette dystre

Illustrasjonene på forsiden er hentet fra den svenske biskop Olaus Magnus' Nordenhistorie fra 1555. Øverste bilde viser "en kvinne med åpent hår" som deltar i i jakt "med samme ferdighet som mennene og kanskje enda større"; nederste bilde viser et samepar som bærer sitt barn til dåpen.

bilde: Læstadianismen. Den synes, iallfall i sin opprinnelige form, å ha hatt den forståelsen Myrhaug etterlyser.

Den har sitt navn etter den svenske presten Lars Levi Læstadius (1800-61). Bevegelsen vokste frem på midten av 1800-tallet. Læstadius hørte til en presteslekt. Han hadde svensk-samisk blod i årene. Han giftet seg i 1827, og han og konen fikk 12 barn, 11 vokste opp. Læstadius ble utnevnt til fylkesprost og visitator for alle kirkesogn i Lappland. På den første visitasjonsreisen traff han en ung samejente, Maria av Åsele. Samtalen med henne etter gudstjenesten fikk avgjørende betydning for ham. «Den kvelden fikk jeg kjenne en forsmak på gleden i himmelen,» skrev han. En ny epoke begynte. Prestens forkynnelse ble folkelig og djerv, full av bilder fra naturen og dagliglivet. Han omtalte sjelden Gud

som far, derimot snakket han om den himmelske forelder.

Altså både mor og far. I et sitat fra en 2. juledagspreken heter det; «... du arme Jerusalem. Den himmelske forelder har ønsket å samle dine barn lik som hønen samler kyllingene under sine vinger men du ville ikke...

Kom inn under Forelderens vinger... Nå er det blitt storm og uvær i verden, og dere har ikke fjær slik at dere kan holde ut noe annet sted enn under Forelderens vinger»...

Læstadianismen kan karakteriseres som en etnisk religionsform - en samisk-kristen trosform, mener forfatteren - iallfall slik den opprinnelig var. Idag har den utviklet seg til å bli en fundamentalistisk og konservativ bevegelse med aktiv motstand mot liturgiske reformer og kvinnelige prester. Læstadius selv hadde et positivt syn på kvinner og et nyansert gudsbilde.

Myrhaug trekker sammenligning med frigjøringsteologien i Sør-Amerika her, idet hun viser til de jesuittiske misjonærer der, som valgte å stå på indianernes side, i forhold til de store jordiere.

Det annet Vatikankonsil antok i 1965 deklarasjonen «*Nostra aetate*» om den katolske kirkes relasjoner til de ikke-kristne religioner. Der står det: «Den katolske kirke forkaster ingen ting av det i andre religioner som er sant og hellig». Dette, mener forfatteren, må også gjelde for de etniske religioner eller urbefolkningsreligioner, slike som den samiske religion og Maya- og inkareligioner.

Det er meget mer en kunne trukket frem om den gamle og nyere samiske tro. Det får holde med disse smakebiter.

May-Lisbeth Myrhaug:

I modergudinnens fotspor

Samisk religion med vekt på kvinnelige kultutøvere og gudinneskult.

Pax Forlag, 1997

Indisk erkebiskop forsvaret teologen
Depuis

Erkebiskop Henry D'Souza av Calcutta, president for den indiske bispekonferansen, håper at Jacques Depuis s.j. raskt vil bli klarert av Troskongregasjonen, som har innsigelser mot Depuis' bok "Toward a Christian Theology of Religious Pluralism".

"Jeg vil ikke ha vansker med å forklare din posisjon," skriver erkebiskopen i et brev til Depuis, "det som bekymrer meg er selve kontroversen. Hvis dette er behandlingen

man får, vil ingen teologer våge å skrive det de tenker." Depuis er kjent for sin "retroenhet og trofaste teologiske forskning i pakt med kirkens lære", skriver erkebiskopen. Som nevner at nok en jesuitt og forfatter, Anthony de Mello, nylig pådro seg Troskongregasjonens sensur for en del av sine bøker. "De Mellos innsikt i det menneskelige har styrket mange. Var det nødvendig å hive barnet ut med badevannet?" spør erkebiskopen, ifølge de nordamerikanske jesuittenes tidsskrift America.

Inkonsekvent forhold til
menneskerettighetene

Kirkens "troverdighet står på spill" hvis dens behandling av egne medlemmer strider mot den standard vi finner i FNs Menneskerettighetserklæring. Kirken er inkonsekvent om den roser FNs erklæring, men unnlater å stille spørsmål ved sin egen maktstruktur og insisterer på å fortsette med sin "status quo", sa hjelpebiskop Murphy av Baltimore nylig i en tale til "Association for the Rights of Catholics in the Church". AMERICA

12 Kardinal Franz König: Forsvar for teologisk nybrottsmann

Kardinal Franz König, tidligere erkebiskop av Wien og nå 93 år gammel, har alltid vært fascinert av verdens religioner og er en pioner i den interreligiøse dialog. En fersk bok av den anerkjente teologen Jacques Depuis er et verdifullt bidrag til denne dialogen, mener König, mens Troskongregasjonen har en rekke kritiske spørsmål til den. I denne artikkel uttrykker kardinal König sin uro over Romas behandling av "en anerkjent kristologi-professor", som søker "å bryte nytt teologisk land" i et område som er "livsviktig i dagens flerkulturelle, sekulariserte samfunn".

Jeg er fascinert av pater Jaques Depuis' mesterlige bok *Towards a Christian Theology of Religious Pluralism*. Jeg fordypet meg i den i flere uker etter at jeg i januar i fjor hadde lest jesuittpater Gerald O'Collins' anmeldelse i The Tablet. Han kalte boken et vesentlig bidrag til dagens interreligiøse dialog; jeg var også glad over å lese i The Tablet at erkebiskop Henry D'Souza av Calcutta setter stor pris på boken.

Derfor var jeg desto mer overrasket da jeg fikk rede på det som etterhvert er blitt allmennt kjent: Troskongregasjonen har, via jesuittenes øverste leder pater Kolvenbach, sendt en rekke spørsmål til pater Depuis der kongregasjonen ber ham klargjøre visse ting i boken, særlig læren om Kristus. Selv om kongregasjonen raskt understreket at dette ikke innebar at en offentlig undersøkelse var satt i gang, er det ikke vanskelig å forestille seg hvor tung denne saken må være for en anerkjent kristologi-professor som Depuis. Og hos publikum generelt får Troskongregasjonens skritt alarmen til å gå: Det antyder at noe er galt med Depuis' bok, og at det godt kan hende at kongregasjonen mistenker ham for, direkte eller indirekte, å bryte med katolsk tro.

Kongregasjonen har selvsagt all rett til å forsvare troen - skjønt det ville

være enda bedre om kongregasjonen heller, i tråd med Paul VI's *motu proprio* fra desember 1965, fremmer troen. Den saken som nå ligger på bordet, er et klart signal om og indikasjon på at det overilet spres mistillit, mistanke og misbilligelse overfor en forfatter som har de edleste hensikter, og som har gjort en stor innsats i kirkens tjeneste. Det dreier seg om en generell spredning av mistanke, innenfor og utenfor kirken, som det ikke er lett å bli kvitt. Dette er sikkert ikke kongregasjonens intensjon, men det skader dens oppgave, og det svekker dialogen om religiøs pluralisme, en dialog som er livsviktig i dagens flerkulturelle, sekulariserte samfunn.

Man burde kunne ha tillit til at en institusjon med en så lang og bred erfaring som lære-kongregasjonen finner bedre måter å gjøre jobben sin og tjene kirken på enn den har gjort i denne saken - særlig når det, som i denne saken, dreier seg om å bryte nytt teologisk land. Kongregasjonens medlemmer, flesteparten fra Vesten, er selvsagt svært redde for at den interreligiøse dialog skal redusere alle religioner til lik rang. Men det er gal måte å nærme seg dialogen med de østlige religioner på. Det minner om kolonialisme og smaker av arroganse. Indisk

Bakgrunn: I oktober i fjor informerte Troskongregasjonen pater Jacques Depuis s.j., professor ved jesuittenes Roma-universitet Gregoriana, om at den hadde en rekke spørsmål til hans bok *Toward a Christian Theology of Religious Pluralism*. Han fikk tre måneder til å svare på kritikken, ble pålagt absolutt taushet om saken og bedt om å unngå de omstridte spørsmål i sin undervisning. Den 75-årige Depuis skulle forøvrig gå av for aldersgrensen ved semesterslutt.

Ifølge kirkelige kilder i Roma er det Depuis' håndtering av spørsmålet om muligheten for frelse utenfor kirken som uroer Troskongregasjonen; Depuis skriver bl.a. at kirkens oppgave ikke er å "gjøre himmelriket tilgjengelig utelukkende via den selv".

Pater Depuis tilbrakte 36 år i India før han i 1985 og frem til 1995 var rådgiver for Det pavelige råd for interreligiøs dialog. Ved siden av sitt professorat er Depuis redaktør for Gregorianas teologiske tidsskrift.

tenkemåte er ganske annerledes, og vi må lære å forstå andre former for åndelig liv.

Det er ikke min oppgave som biskop emeritus i kirken å gi lære-kongregasjonen råd. Men jeg kan ikke la være å si fra, for mitt hjerte blør når jeg ser hvilken åpenbar skade som påføres Guds kirke.

Gjennom de siste 20 år har et ikke ubetydelig antall religionshistorikere tatt for seg studiet av de store verdensreligioner og temaet religiøs pluralisme, som er så viktig i dag da globaliseringen raskt og på mange måter gjør verden til én. Pionerene har stort sett hatt et vestlig utgangspunkt, vestlige kultur- og religionshistoriske begreper, og ståsted i vestlig opplysningstid og vestlig sekularisering. Men nå begynner denne uberørte teologiske mark å interessere også andre kristne i andre deler av verden, særlig i Asia.

Anklager mot erkebiskopen av Napoli
Erkebiskopen av Napoli, kardinal Michele Giordano, nekter at han har misbrukt kirkelige fond og midler. Italienske myndigheter sier de har bevis for at kardinalen har gitt mellom tre og fire millioner kroner av bispedømmets midler til sin bror. Det er mistanke om at broren har forbindelser i forbryterverdenen, og at hans anleggssfirma er blitt brukt til hvitvasking av penger.

Erkebiskopen sier han har lånt sin bror rundt en og halv million av sine egne private midler, og at bispedømmets underskudd skyldes bedrageri; han har derfor innledet sin egen etterforskning.

Det er spekulasjoner på gang, skriver Catholic Herald, om erkebiskopen vil bli bedt om å trekke seg fra sin stilling og i all stillhet gå over til en stilling i kurien.

Russiske nynazister

I Russland har nynazistiske grupper vokst overraskende sterkt i det siste. "Tilhengene av denne egenartede bevegelsen med Førerkult - og det i et land som Føreren selv, Hitler, forsøkte å legge i grus! - opptrer i SS-lignende uniformer. Kjennetegnet er et noe omkalfatret hakekors på skjorten samt Hitler-hilsen," skriver ukemagasinet Christ in der Gegenwart.

Kardinal Franz König: "Det er ikke min oppgave som biskop emeritus å gi lærekongregasjonen råd, men jeg kan ikke la være å si fra, for mitt hjerte blør når jeg ser hvilken åpenbar skade som påføres Guds kirke."

Det er ikke bare Det pavelige råd for interreligiøs dialog som er levende interressert i disse tingene; paven selv har blinket vei her. Johannes Paul II, som så modig inviterte representanter for verdens religioner til Assisi i 1986, sier klart at det i Kristi universelle formidlerrolle er rom for "andre formidlende roller av annen art og orden".

Denne pavelige henvisning til ikke-kristne religioner finner vi i hans encyklika fra 1990 om kirkens misjonsoppdrag, *Redemptoris missio*. Det 2. Vatikankonsil sa det slik (*Nostra aetate*, 2): "Den katolske kirke avviser intet av det som er sant og godt i disse religionene. Den har en dyp respekt for disse måter å handle og tenke på, for disse moralske og dogmatiske læresetninger som i mangt adskiller seg fra hva den selv lærer og fremholder, men som ikke desto mindre ofte gjenspeiler lyset fra den Sannhet som er alle menneskers lys."

Med disse ordene tok kirken et oppgjør med den apologetiske og defensive holdning den hadde inntatt til ikke-kristne religioner. Det 4. Laterankonsil hadde i 1217 sogar erklært at "det finnes bare én universell kirke av troende, og utenfor den er der ingen frelse for noen". Det 2. Vatikankonsil på sin side fokuserte på dialogen med dem som følger andre, ikke kristne religioner, og innlemmet denne dialog i kirkens globale interessefelt.

Som pater Dupuis' bok påpeker, sier paven at "vi trenger å se lenger og bevege oss lenger ut i terrenget, fordi vi vet at 'vinden blåser hvor den vil' (cf. Joh 3,8)", og at "Det 2. Vatikankonsil, som hadde kirken som sentralt emne, minner oss om den Hellige Ånds virke også 'utenfor kirkens synlige legeom' (Dupuis, s. 176). Og videre (Dupuis s. 176): "Alle kristne må derfor være forpliktet til dialog med troende av andre religioner, slik at gjensidig forståelse og samarbeid kan øke. . . Det må finnes måter å gjøre denne dialogen til en realitet overalt, men særlig i Asia, arnested for eldgamle kulturer og religioner."

Det paven her sier, er at vi må ta for oss den Hellige Ånds virke i hele verden, slik det står i Joh 1,1. Utfordringen er å finne ut hva de ikke-kristne religionene betyr for oss, og hvordan det gode i alle religioner kan bringes sammen til beste for global rettferdighet og fred.

De største hindere for oss kristne i den interreligiøse dialog er Kristi "eneståenhet" og veien til frelse. Hvordan kan ikke-kristne religioner bringes til et positivt forhold til det sentrale i kristendommen, til det enestående ved personen Jesus Kristus - det inkarnerte Ordet - og hans død og oppstandelse? Det er det store spørsmålet her, og det er også det avgjørende spørsmålet for Dupuis. Ingen annen religion har en treenig Gud og hans enbårne sønn,

Jesus, som grunnlag for sin tro. Her er et vidt felt som krever bred diskusjon.

Det finnes kristne som reagerer som følger: "Hva angår det meg? Jeg er kristen, og det er nok for meg." Men det finnes også kristne som sier: "Nettopp fordi jeg er kristen, interesserer det meg." Paven tilhører, tydeligvis, denne siste kategori.

Dupuis går altså løs på disse problemene, og han gjør det nettopp ved å legge seg nær opp til kirken, og med pavelige dokumenter som grunnleggende orientering. Han er av den sorten teologer som alltid først spør: "Hva er kirkens lære og intensjon?" Enkelte teologer orienterer seg ikke etter kirkelig dokumentasjon i det hele tatt, andre er selektive i sin bruk av slik dokumentasjon, men det er ikke Dupuis.

Selv har jeg så lenge jeg kan huske, vært fascinert av hva andre religioner betyr for oss. Jeg husker at jeg som gutt tenkte at "jeg er katolikk - men hvordan ville det være å ha en annen tro?" Vi må nå bevege oss over i et nytt stadium hvor vi går ut over den kristne verdens grenser. Som kristne har vi en privilegert posisjon, men vi må være ydmyke og forstå at Kristi budskap går lenger enn til oss. Vi må søke å forstå Guds plan for de forskjellige religioner.

Jeg kan godt forstå at engstelige teologer, kanskje også vanlige katolikker, kan bombardere Troskongregasjonen med bekymrede brev om uro for troens renhet, som de frykter er i stor fare i dag. Som biskop i kirken, har jeg i årtier studert emnet interreligiøs dialog, og jeg vil inderlig håpe at Troskongregasjonen vil finne bedre måter å takle disse svært så viktige spørsmålene på, og at den vil gå frem med stor fatning og ikke være overengstelig. På terskelen til det tredje årtusen er nemlig nettopp disse spørsmålene avgjørende for kirkens skjebne.

(Fra *The Tablet*)

Pavesekretær arbeider i slummen
Sekretæren til den forrige pave, Johannes Paul I, har gjort en noe uvanlig karriere. Diego Lorenzi bor i dag i et slumkvarter utenfor Manila på Filippinene. Han er prest i en menighet hvor medlemmene lever av det de finner på søppelplassene. Pater Diego åpnet nylig et hjem for slumkvarterenes handikappede barn. KATT

Kardinal appellerer til turistene
Europa kan gjøre mye for Cuba, sier den katolske kirkes overhode på Cuba, kardinal Jaime Ortega. "Vi trenger mere turisme, solidaritet og flere økonomiske forbindelser med Europa," understreker kardinalen. KATT

Pinochet-saken
Tilhengere av at general Pinochet skal utleveres til Spania, har oppfordret paven til å få slutt på den "moraliske utpressing" de mener kardinal Medina bedriver overfor det chilenske folk. Kardinalen har tatt til orde for at den tidligere diktatoren bør settes fri og slippe unna anklagene om folkemord, statsdrevet terrorisme, tortur og drap.

14 Ladislav Orsy: Rettferdighet begynner hjemme

Er Troskongregasjonens prosedyrer for vurdering av rettroenheten i et teologisk verk i pakt med dagens krav til rettferd og menneskeverd? Ladislav Orsy, professor i filosofi og kirkerett ved jesuittenes Georgetown University, Washington DC., mener de ligger under den "rettferdighets-standard" man forventer innen verdslig rettspleie.

Vi gjengir en forkortet utgave av en artikkel opprinnelig trykket i de tyske jesuitters magasin *Stimmen der Zeit*, og dominikanertidsskriftet *Doctrin and Life*, Dublin. Engelske *The Tablet* har også brakt Orsys artikkel i kortversjon.

Verden over er det en tørst etter rettferdighet og et vedvarende rop om respekt for menneskerettighetene. Kirken lytter og svarer med høytidelige uttalelser, og den er selv en sterk talsmann for menneskeverdet, men taler også ved sine gjerninger. I 1997 kom Troskongregasjonen med nye "Regler for gransking av læresetninger"; hensikten var, het det i følgeskrivet, "å utforme nye regler som svarer bedre til dagens krav". Og siden det uttrykkelig henvises til "dagens krav" om rettferdighet, inviterer dokumentet til etterprøving om reglene virkelig holder overfor dagens krav. Troskongregasjonen opererer med "vanlig gransking" og "gransking av særlig presserende art", pavens votum er langt fremme i slike saker. Den som mistenkes/anklages for å spre "feilaktig" eller "farlig lære", har ikke rett til å få vite hvilke teologer som står bak en slik vurdering. Vedkommende har heller ikke rett til å forsvare seg ansikt til ansikt med sine anklagere eller Troskongregasjonen, som oppnevner en "relator" til å representere anklagede.

Troskongregasjonens prosedyrer må holdes opp mot "the legal wisdom of our age", "vår tids juridiske klokskap", det vil si "de konvergerende forventninger som uttrykker det beste som kan

destilleres ut av mange nasjoners erfaring og klokskap. Jo mer en juridisk prosess oppfyller disse forventningene, jo bedre tjent er rettferdigheten." Nedenfor følger de generelle prinsipper som moderne jurisprudence holder i ære, og som skal verne menneskerettighetene, og det undersøkes om Troskongregasjonens prosedyrer samsvarer med disse forventningene.

Rettferdigheten krever presis definisjon av en overtredelse. Jo mindre pre-sist overtredelsen er definert, jo større er faren for urettferdighet og justismord. Troskongregasjonens regler har to kategorier for overtredelser: "feilaktig lære" og/eller "farlig lære", uten nærmere presisering og uten å nevne det "sannhetenes hierarki" som Det 2. Vatikankonsil insisterte på. Reglens ordbruk åpner for det subjektive og villedende. Under konsilet brukte motstanderne av biskopenes kollegialitet nettopp argumentet "farlig lære" - i dag er det enighet om at kollegialiteten hører til kjernen i katolsk tro og forståelse. Kirkehistorien har mange eksempler på at sann innsikt vant frem under mange varselrop. Det er nok å minne om saken mot Galilei.

Rettferdigheten er best tjent når rol-lene som henholdsvis dommer, ankla-

ger og anklaget holdes fra hverandre under prosessen. Erfaringen viser at der disse rollene blandes sammen, er rettferdigheten i fare. Troskongregasjonens regler holder ikke denne klassiske distinksjon i hevd: Det er de samme organer som etterforsker, formulerer anklager, og som så avsier dom. I praksis fungerer samme personer som etterforskere, anklagere og dommere.

Billighet (som er rettferdighetens perfeksjon) tilsier at hver av partene skal ha lik mulighet til å fremme sin sak for dommeren. Troskongregasjonens regler gir ulikt mål (ikke minst hva tid angår) til henholdsvis anklager og forsvarer. Under første del av den ordinære prosessen, når den avgjørende beslutning tas om en tekst "holder" eller ikke, er forfatteren fraværende og vet ikke engang at prosessen er gang! Etterforskerne utnevner selv den "relator" som skal forsvare anklagede. Har man ikke her en interessekonflikt? Kirken har intet å tape og meget å vinne ved å ta alle forholdsregler mot feilaktige slutninger, og la forfatteren in persona gjøre rede for sine standpunkter straks et alvorlig problem dukker opp.

Muligheten for å appellere er en integral del av ethvert godt juridisk system. Et system uten appellmuligheter er skremmende: Det gir ingen plass for å rette opp feil. Troskongregasjonens regler sier at den som har pådratt seg såkalt "automatisk ekskommunikasjon", ikke har noen appellmuligheter. Grunnen er at paven selv har vært involvert under hele prosessen, og følgelig er det ikke rom for appell. Det er en "strukturfeil" når en sak kan sendes direkte til høyeste, uappellable instans uten først å prøves for lavere instanser.

Enhver som kjenner følsomhetsnivået i moderne rettspleie, ser klart at Troskongregasjonens regler ikke holder overfor "dagens krav". Reglene har sine røtter i tidligere tider da man ikke hadde det syn på den menneskelige per-

I et brev til den Hellige Stol fra gruppen Chile Democratico heter det at en evt. frigiving av Pinochet vil være klart i strid med pavens nyttårsbudskap, der det bl.a. vises til "de blodbestenkte hendene til dem som er skyldige i folkemord og krigsforbrytelser", og at slike folk "må fengsles".

CATHOLIC HERALD

Jesus vil være et annet sted

"Er man tro mot Bibelen når man tolker den bokstavelig?" spør teolog Carl Petter Opsahl i Nytt Norsk Kirkeblad. "Jeg har strevd med spørsmålene en stund og har forsøkt å gi en grov skisse av hvordan mange ønsker at det skal være. Kirken og Guds ord skal være noe trygt. Noe kjent. Noe vakkert. Noe uforanderlig i det foran-

derlige. Man skal vite hvor den er. Forankret i fortiden.

Jeg er ikke i tvil om at en kirke med en slik selvforståelse kan eksistere i mange år til. Jeg er heller ikke i tvil om at denne kirken gradvis vil tappes for kraft og stå tilbake som en leverandør av høytidsstemning og verdige seremonier. Jesus vil være et annet sted."

15

sons verdighet og den respekt for en ærlig samvittighet som kreves verden over i dag.

Og hva mer er: Reglene oppfyller egentlig ikke det mandat Troskongregasjonen har, som er langt mer enn å etterforske, anklage og straffe overtredelser i forhold til troen. Kongregasjonens mandat er "fremme og beskyttelse" av "troslæren og moralen i hele den katolske verden". Den beste måten å gjøre det på, er å skape et klima preget av tillit, hvor den prosess Anselm av Canterbury kaller "troen som søker å forstå" (*fides quaerens intellectum*) kan blomstre.

Om det kreves normer for å hindre avvik, er det enda mer påkrevet å sikre legitim frihet for kreativ tenkning. Kreative tenkere er blant kirkens viktigste aktiva: Hver side av pavens ferske encyklika om tro og tanke, *Fides et ratio*, forkynner denne sannhet. I siste instans bør vi ha tillit til den indre styrke i Guds ord. Kardinal Newmans innsikt i *Essay on the Development of Christian Doctrine*, kapittel 5, er like aktuell i dag som noensinne: "Jo sterkere og mer levende en ide/tanke er, det vil si, jo sterkere grep den har på menneskers tanke og sinn, jo mer kan den greie seg uten beskyttelse og selv holde stand mot fordreiiingens fristelse."

Fransk heder til pater Raulin

En notis i fjorårets jule-St. Olav fortalte at pater Albert Raulin, nestor blant dominikanerne i Norge, var hedret med den franske l'Ordre National du Mérite. Den offisielle seremoni fant sted 1. februar i den franske ambassade i nærvær av en håndfull franske slektninger, tallrike norske og franske venner samt mer offisielle representanter. Den franske regjering ønsker å hedre utflytteren Jacques Raulin, med klosternavnet Albert, for hans store innsats gjennom årtier "pour l'Église et la francophonie", for Kirken og fransk språk og kultur, bekjentgjorde ambassadøren før han festet ridder-insigniene på paterens sorte kutte. L'Ordre National du Mérite er innstiftet av president de Gaulle, men har forbindelser bakover: farvene er de samme som i bourbonenes Hellige Ånds orden, røpet ambassadøren. Som påpekte at ordene "etter mine overordnedes beordning" går igjen i paterens levnedbeskrivelse, mens det står "heller lite" om hans intellektuelle innsats! Ambassadøren ønsket derfor å understreke at det var ingen tvil om at denne "fremragende franskmann", som kom til Norge for 54 år siden som yngstemann i dominikanernes kommunitet i Oslo, også har spilt "en viktig rolle for norsk ånd og tanke". En formidler og brobygger av format, altså. Ambassadøren minnet om viktige verv: teologisk

rådgiver for biskop Gran under Det 2. Vatikankonsil, provinsial for ordenens nordiske provins med midlertidig forflyttelse til Danmark, senere provinsial for den franske provins før veien i 1980 gikk tilbake til Norge.

I sin takketales grep pater Raulin fatt i ambassadørens ord om de "overordnedes beordning" og forklarte at det ligger adskillig bak disse ordene: Det latinske "adsum", som munken uttaler i forbindelse med sin løfteavleggelse, innebærer både "her er jeg" og "jeg er her jeg er" og "jeg er den jeg er", forklarte Raulin, med thomistens sans for presisjon og språkmenneskets glede ved nyanser. Det dreier seg om beredvillighet til å være fullt og helt til stede på den post man er satt. "Jeg har aldri hatt noen vanskeligheter med å være norsk i Norge og fransk i Frankrike, samtidig som jeg har forsøkt å formidle mellom de to folk og kulturer," sa pater Raulin, noe de tilstedeværende uten vanskelighet kunne nikke helhjertet ja til. Og noe den katolske kirke i Norge har spesiell grunn til å være takknemlig for: denne franske nordmanns evne til å kombinere humørfyllt, inspirerende nærvær med krystallklar analyse av vår hjemlige kirke- og kulturmark, er unik!

Varme gratulasjoner til en høyt fortjent prest, nå også ridder!

UKJ

Religionsfriheten i muslimske land
I 46 land med muslimsk flertall krenkes religionsfriheten, med det resultat at mer enn 30 millioner katolikker opplever varierende grad av forfølgelse. Det fremgår av en studie utført av den italienske grenen av hjelpenettverket "Hjelp til kirke i nød". Studien viser at mangelen på religionsfrihet "hindrer alle ikke-muslimer i å be offentlig samt tvinger kristne og andre inn i dårligere sosiale kår enn muslimene på grunn av

deres tro, og gjør dem til annenrangs borgere".

Blant de land der religionsfriheten er truet, er Indonesia, Saudi-Arabia, Sudan og en del tidligere Sovjet-republikker. Graden av religiøs undertrykkelse og forfølgelse varierer sterkt: Flere steder er konversjon til kristendommen forbudt og kan medføre strenge straffer - fra tap av eiendom og sivile rettigheter til dødsstraff.

CATHOLIC HERALD

Også islam må reformeres

Før jul var tyve ledende islamske rettslærde samlet i Genève til et symposium for å diskutere islams tilpasning til den moderne verden. Initiativtaker til møtet var FNs Høykommissariat for menneskerettigheter. Deltakerne avviste enstemmig tanken om en "kamp mellom kulturer". Det ble vist til at det ikke finnes noen enhetlig islam som truer den vestlige verden. Muftien ved

16 Brian McNeil: Guds gjemte ansikt

Med den gjennomkomponerte boken *Missa* har lyrikeren Knut Ødegård "levert et poetisk verk som fortjener alle superlativene i kritikernes ordforråd," skriver vår anmelder Brian McNeil. Ødegård er "en dikter av europeisk format", en dikter som ikke forenkler virkeligheten "på utilbørlig måte", men som "formulerer spørsmålene slik at leseren får dypere innsikt såvel i lidelsens mysterium som i Guds nærvær," skriver vår anmelder.

Journalistene i engelske aviser fikk for en tid tilbake et litt uvanlig tema til drøftelse: dikt og diktere. Anledningen var døden til dronningens hoffdikter («poet laureate»), Ted Hughes, og spekulasjonene om hvem statsminister Blair burde utnevne til posisjonen. Kommentatorene ble enige om at det i Storbritannia ikke fantes noen levende dikter av europeisk format. (Nobelprisvinneren Seamus Heaney er jo irsk, selv om han formelt sett er britisk statsborger.)

Nå har Norge ingen hoffdikter. Til gjengjeld har landet i Knut Ødegård en dikter av europeisk format. I «Missa» har han levert et poetisk verk som fortjener alle superlativene i kritikernes ordforråd.

«Missa» er ett gjennomkomponert dikt, heller enn en diktsamling. Det vever sammen seks ledd fra den katolske messe (på latin) med dikterens egne ord. Lesere som kjenner diktsamlingene «Kinomaskinist» (1991) og «Buktale» (1994) vil hos Ødegård regne med å finne sterke, hudløse ord om tilværelsens skyggesider, og forventningene blir ikke skuffet.

Her skriver han for eksempel om sin datters sinnslidelse (i «Kyrie») og om morens aldersdemens (i «Gloria»). Og han spør:

*«Kvifor er Guds andlet løymt
for oss, som under tjukke lag av
støv?»*

Hva er det dikteren vil si, ved å sette sine egne ord ved siden av kirkens messtekster? Det fins tre mulige svar på dette spørsmål.

Det er for det første tenkelig at denne konfrontasjon er ment å poengtere svakheten, ja tomheten i den «trøst» den kristne tro tilbyr lidende mennesker. Det var vel dette komponisten Benjamin Britten tilsiktet i sitt «War Requiem» (1962), ved å veve sammen de ærverdige, latinske messtekstene med skånselsløse dikt om krigens brutalitet, skrevet av engelskmannen Wilfred Owen, som ble drept i Frankrike i november 1918, 25 år gammel.

Problemet med denne tolkningen er at Ødegård åpenbart tror på Gud og ber til ham. Følgende ord er ikke ironisk ment:

*«Og fred fred til dei små
når 12 racerbåtar fyk som piler inn
mot dei i Bunnefjorden. Styr dei
unna fugleungane, Herre. Gjev også
dei steinrike god vilje.»*

En annen mulighet er forlagetets egen tolkning, presentert i bokens vaskesedel: dvs. at Ødegård «legg dei mørke og destruktive kreftene i mennesket inn i den katolske messa - som speglar seg ut i eit rom med plass for alt menneskeleg ... Her finn dei mørke røymslene og dei splintra opplevingane svar i ein større samanheng.» Kjell Arild Pollestadts etterord peker i samme retning.

Dette er utvilsomt fromt. Men det

reducerer Knut Ødegård til en apologet som ikke har annet å tilby enn den klassiske fortrøstning. Denne er som kjent ikke villig til virkelig å akseptere livets tragiske dimensjon. Utallige kristne forkynnere har derfor bortforklart lidelsens gåte ved å henvise til en «høyere» rettferdighet, en «høyere» mening, et «høyere» forsyn, osv.

En slik tolkning av «Missa» bagatelliserer - og dermed uskadeliggjør - datterens (og dikterens) skrik:

*«Kven er det som bablar
i kraniet mitt?*

Denne kroppen er ikkje min.

*Eg sit fast i han. Skriv meg ut,
far, herifrå.*

(Kyrie eléison)»

Slik jeg leser «Missa», gjør Knut Ødegård noe som er meget mer spennende enn disse to alternativer. Han oppløser nemlig ikke i noen «høyere» harmoni det gåtefulle, det tragiske, det ufullendte, det bortspilte i livet. Guds ansikt er i virkeligheten gjemt. Samtidig pulserer gjennom hele diktet messefeiringens gamle ord, med et budskap om menneskevordelsen, om døden og oppstandelsen til ham som er «Guds lam». Også dette er virkeligheten! Hverken mørket eller lyset skal nektes. Diktets siste ord omfavner begge deler:

*«Agnus Dei,
qui tollis peccata mundi,
dona nobis pacem. Ding dong, ved di
grav, far. Ding
dong og Lammets fred åt oss alle.
Lammets fred.*

*Og over oske og røyk, glassplintrar,
forvridne
andlet i speglane pacem pacem»*

«Missa» leverer med andre ord ikke noe svar på menneskets eksistensielle spørsmål. Ethvert «svar», det være seg troende eller ikke, ville forenkles virkeligheten på en utilbørlig måte. Ødegård gjør noe større: han formulerer spørsmålene slik at leseren får dypere innsikt såvel i lidelsens mysterium som i Guds

moskéen i Marseille, Soheib Benseik, utalte seg kritisk om en monolittisk islam: "Muslimene må akseptere prinsippet om en felles sekulær etikk for menneskeheten. Det er et problem for vår religion at teologien stammer fra en periode da de forskjellige nasjonene knapt kjente noen annen form for kontakt seg imellom enn rivalitet."

Den egyptiske professoren Ahmad Kamal

Aboulmagd sa at slaveriet var blitt avskaffet til tross for at Koranen godtar det. På samme vis må man ta hensyn til kvinners endrede rolle i samfunnet. Aboulmagd beklaget det han kalte en kampanje fra Vestens side mot islam; bak denne kampanjen ligger, ifølge professoren, "feilbedømmelser, manglende kunnskap og strategiske interesser". CHRIST IN DER GEGENWART

Amerikansk militærbiskop protesterer
Det har vakt oppsikt at den katolske militær-erkebiskop Edwin O'Brian i Washington har kritisert den amerikanske regjeringens ensidige militær-aksjoner mot Irak. Militære skal adlyde befalinger fra øverste hold, men har rett til å vegre seg mot påbudte militæraksjoner dersom disse strider mot deres samvittighet og mot prinsippene for "rettferdig krig", sier O'Brian.

CNS

nærvær. Teologiens oppgave er nettopp dette: ikke å dra brodden fra våre spørsmål, men å formulere disse på den mest tilsvarende måte. Sett i dette perspektivet er vel «Missa» fjorårets viktigste teologiske verk.

Et siste ord kan være på sin plass her. Valget av de latinske tekstene var nærliggende for en lærd dikter som selv er katolikk. Men «Missa» er ikke katolsk i noen snevert konfesjonell forstand. Ordet betyr jo «altomfattende», og Knut Ødegård taler her ømt om sin barndoms lutherske kapell og om «eit kvitmala bedehus i ein avlegs dal ved ein Vestlandsfjord».

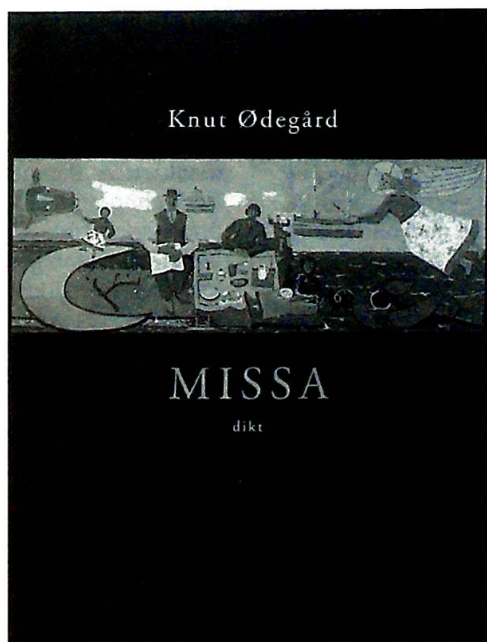
Katolsk i denne forstand er han også, når han istemmer messens «Gloria» under fortellingen om ekspeditrisen i urmakerbutikken i Molde «som blir einsleg mor» etter å ha ligget med selgeren «som hadde kome med prøver på

quartz-ur og lupur frå Zeiss om morgenen» og som deretter forsvinner på Åndalsnes-bussen:

*«Det er som om fjørene i alle klokke-
netene på veggene her dreg seg opp
kring henne, Lisbeth: Laudamus te,
benedicimus te, adoramus
te ...»*

Jeg nevnte innledningsvis de engelske avisene. En av dem pleide i mange år å skilte med følgende påstand: «All life is here - alt liv er her.» Om dette er riktig, hva avisen angår, får her bli usagt. Men det kan ikke herske tvil om at det passer, hva «Missa» angår. Her har vi en dikter og et dikt av europeisk format.

Knut Ødegård
Missa: dikt
Cappelen 1998

Leserbrev:

Svar til Rønnaug Aaberg Andresen

I St. Olav nr. 11/12-98 tar Rønnaug Aaberg Andresen opp tråden fra en bokanmeldelse i et tidligere nummer av tidsskriftet om Billings metode for naturlig familieplanlegging. Hun stiller spørsmålsteget ved at det i det hele tatt brukes ressurser på å utgi en slik bok, og fremholder samvittighetens forrang på områder så vidt forskjellige som prevensjon, abort og eutanasi! Akkurat det skal jeg la ligge her selv om det er oppsiktsvekkende nok, men jeg vil be om spalteplass for følgende opplysninger som jeg mener burde være av interesse for leserne.

Boken er utgitt på oppfordring av Pastoralrådet i Oslo Katolske Bispedømme fordi legfolket gjentatte ganger på PRO-møter har etterlyst informasjon om dette tema. De interesserte grupper er flere. Det dreier seg dels om trosfeller i den utenlandsfødte del av Den katolske kirke i Norge, dels om sjelesørgere som møter kvinner som kvir seg for å bruke pillen og spiralen, ikke bare på grunn av hormonelle forskyvninger og midlenes sekundære virkning, at de kan være abortive, men faktisk også av samvittighetsgrunner. Videre er det mottatt signaler fra grupper som er opptatt av alternativ medisin og som søker, også på familieplanleggingsområdet, å finne frem til metoder som ikke øver vold mot naturen.

Takket være anonyme gaver har det også vært mulig å distribuere boken til alle menighetsprester og til videre arbeid med en enklere tilrettelegging av materialet. Motivet er at kvinnen skal kunne bestemme over sin egen kropp uten å trekke inn det 20. århundres teknologi. En vesentlig inspirasjonskilde har vært de aha-opplevelser kvinner har hatt når de har orientert seg om metoden. Metoden har vært praktisert i årevis i Danmark hvor det fins veiledningsgrupper og utdannede veiledere. "Broen" har som følge av dette tatt temaet opp ved flere anledninger, og interessen er stigende.

Vi er klar over at mange ikke ser forskjellen på ulike former for prevensjon, og Rønnaug Aaberg Andresen er tydeligvis blant dem. Men der andre som har en intuitiv forståelse av at der er en forskjell. Mens tekniske hjelpemidler øver vold mot og manipulerer naturen, gir Billings metode kunnskap om naturen og hjelp til å forholde seg til den.

Arbeidsgruppen for familieplanlegging,
Margareth Bergman,
Fredrikstad 19. januar 1999

Fristelser - også i klosterlivet

"Hvilke fristelser kan en nonne bli utsatt for!" Spørsmålet ble nylig rettet til sr. Hanne-Maria (tidligere kjent som journalist Hanne Berentzen) i cistercienserordenen. "De samme fristelser som alle mennesker slås med," svarer søster Hanne-Maria.

"Kall det gjerne forfengelighet. Selvopptatthet og stolthet er nærliggende: Å være opptatt av hva andre synes om oss, og hvordan vi kan kontrollere omgivelsene i stedet

for å hvile ut i erkjennelsen av at vi er elsket og tilgitt, så vi kan bruke kreftene våre til beste for andre.

Vi kan også bli fristet til å jobbe mer overtid enn nødvendig. I vårt vestlige samfunn har jobben fått en altfor dominerende plass i livet til den enkelte. Men mye kan være viktigere enn mange av arbeidsoppgavene vi selv eller andre pålegger oss."

ADRESSEAVISEN

Kulturradikalisme til tross

"Jeg er ikke religiøs, og professor Andersens overveielser om juleevangeliet er ikke mine," sier forfatteren Dag Solstad om sin bok "Professor Andersens natur".

I en samtale med det danske Kristeligt Dagblad understreker Solstad imidlertid at "til tross for min kulturradikale livshold-

18 Dansk prekensamling: Forfriskende forkynnelse – fruktbar ettertanke

"Det må være meningen med en prædiken," skriver jesuittpater Leslie O. Dorn i innledningen til prekensamlingen *Genspejlinger*, "at den ikke fremsætter lutter uangribelige sandheder, men foruden at forkynne og belære også vækker til ettertanke." Selv holder Dorn i eminent grad denne standard. Dertil har han godt teologisk og pedagogisk gangsyn samt alderens vise og overbærende humor - han nærmer seg de 85.

Joda, fjorårets julepreken i St. Olav var signert Dorn, hentet nettopp fra *Genspejlinger*. Og St. Olav-lesere som har hengt med en stund, husker kanskje paterens forrige prekensamling, utgitt i forbindelse med 75-årsdagen - og lovprist av undertegnede. Nå er Dorn her igjen, også denne gang motvillig trukket på banen av folk i kirkebenkene som har skjønt at denne presten bør flere høre. All grunn til å være dem dypt taknemlig.

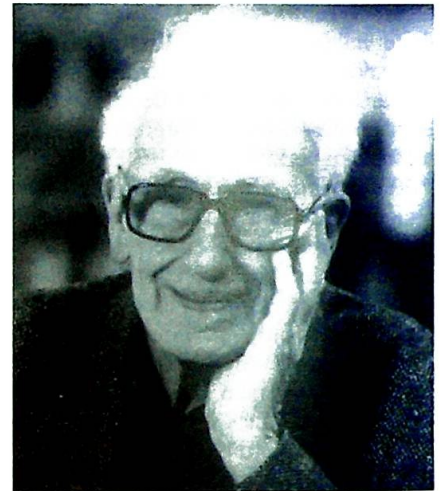
Dorns refleksjoner, "udvalgt til udgivelse af venner og kolleger", følger ikke kirkeåret, selv om det selvsagt anmerkes hvilken søn/festdag de er hentet fra. De er derimot klokt samlet i seks emnebolker: "Kald og sendelse", "Tro og gerninger", "Sand Gud og sandt menneske", "Peterstjeneste og pavedømme", "Komme ditt rige" samt et "Æfterslæt". Som man ser: sentrale ting i katolsk kristentro og økumenisk dialog - og dagens innen-katolske debatt. Forut for hvert kapittel noen åndelige vignetter: et sentralt utsagn fra hver av de søndagstekster det prekes over. Så har leseren raskt råmaterialet for seg og kan spent bla videre: Hva gjør nå presten med dette her?

Katolske prekener er, i hvert fall på våre kanter, stort sett tettvedde små saker (pater Dorns er på rundt to små sider); de taler først og fremst til dem som er rimelig på innsiden av katolsk kristentro og liturgi. Målet er ikke å

omvende ikke-troende, selv om det selvsagt er en ønskelig bieffekt, men å opplyse, styrke og oppmuntre de allerede troende. Og om nødvendig - hvilket det ofte er - omvende også dem! Dorn presenterer forøvrig en ypperlig liste, hente fra en engelsk forfatter, over karakteristika ved den "ægte og uægte omvendelse" (s. 18) - karakteristika som, tilføyer Dorn, "gælder ikke kun den enkelte i et kirkesamfund, men også hele kirken."

Dorn er klok ekseget med mangt på hjertet. Han er lærd, men lettlest. Ord og begreper forklares, hendelser og ting settes inn i historisk sammenheng, bibelens tekster gjøres påtrengende her og nå. Dorn er en garvet formidler, en av veteranene innen dansk katolsk radio, han kan knepe med å få folk til å lytte og holde dem fangne. Og er selvsagt ikke redd for det dagsaktuelle og de hete og omstridte saker. "Vekke til ettertanke" også her.

"Det er dem, der holder mest av deres kirke, der kommer med den mest fruktbare kritikk," sier pater Dorn (s. 83). En fortreffelig karakteristikk av hans egne kritiske ekskursjoner i dagens katolske landskap. Men, og det bør understrekes, han er aldri aggressiv eller surmulet selvvrettferdig; hans ærend er den varme omsorg for den kirke han elsker og har tjent gjennom et langt liv, og for det evangelium dens Herre har bedt den forkynne.

I rundskrivet *Ut Unum sint* (1995) oppfordret pave Johannes Paul II andre kristne ledere til å komme med forslag om hvordan utøvelsen av Petersembedet kan forbedres. Pater Dorn har sine forslag - skrevet før pavens oppfordring. Og han har ypperlig ryggdekning: "Hvis vi giver os til at se kritisk på pavedømmet, som det er i dag, så handler vi faktisk tradisjonelt! Tradisjonen spiller en enorm rolle i den katolske kirke, og inden denne katolske tradition er der netop tradition for at kritisere traditionen," skriver Dorn. Og i de seks små tekstene under overskriften "Peterstjeneste og pavedømme", støver Dorn tingene dyktig av. Her sonderes vettugt mellom orden og frihet, autoritet og frihet, og det rette forhold mellom dem. "Den mest effektive beskyttelse av autoriteten er derfor ikke magt, men netop frihed," skriver vår pater. "Når bærere av autoriteten verner om friheden hos dem, de udøver autoritet over, så sikrer de bedst deres egen autoritet af den enkle grund, at den sikreste autoritet er den, som andre bøjer sig for i frihed og ikke under tvang."

Ingen tvil hos Dorn om at "kirken trenger Peter", loven og ordenens for-

ning følger jeg det som et privilegium at jeg er født inn i et kristent samfunn.

Jeg kunne ikke tenke meg å leve et sted hvor kristendommen - i hvert fall på et metafysisk plan - ikke ligger til grunn for samfunnsmoralen."

India: årsakene til forfølgelsene
Indias katolske biskoper fordømmer den vedvarende volden mot indiske kristne. Fjoråret var "et forfølgelsesår," sier bispekonferansens formann, erkebiskop D'Souza. Biskopene tror kirkenes innsats for fattige og sosialt utstøtte ligger bak angrepene fra militante hinduer. Statsminister Vajpayee, leder for det regjerende Nasjonale Hindu-partiet, har lovet bedre beskyttelse for de kristne, men menneskerettighetsorganisasjoner sier presset ikke er blitt

mindre. Overgrepene skyldes ikke religiøse spørsmål, men har med politisk maktkamp og økonomi å gjøre, påpeker den tyske hjelpeorganisasjonen Missio i en protest til den indiske regjeringen.

Hindu-fundamentalistene anklager de kristne for å ville danne en motmakt i landet, og statsministeren foreslår debatt om overgang fra én religion til en annen. Erkebiskop Alan de Lastic av Dehli roser forslaget og oppfordrer alle religiøse grupperinger om å delta i en slik debatt. CiG

svarer; Jesu Kristi kirke trenger så avgjort et Petersembede, men "ikke nødvendigvis, ja, helst ikke slik det finnes i dag. . ." (s. 74). Men den trenger også Paulus, han som skrev om "Guds børns herlige frihed": "Når Peter prøvede på at lukke dørene for at holde uomskårne ude, lukkede Paulus dem op på vid gab." (s. 73) Og følgende poeng, blant mange sitérverdige, roper på å spres: "Den værste trussel mod friheden består i øvrigt ikke så meget i et enkelt menneskes eller et mindretals vilje til makt over andre som i flertallets vilje til bare at lystre." (s. 77)

Her er tørt krutt i ofte stillfarne setninger. Og her er dyp, utfordrende fromhet - kjemisk fri for sentimentale undertoner. Og her er velgjørende ord om behovet for meningsromslighet innen kirken og for respektfull økumenikk. Den lovende dialogen mellom den anglikanske og romersk-katolske kirke gikk i stå nettopp fordi Roma, "trods al pæn indpakning", i siste instans "faktisk krævede identitet med traditionel katolsk teologi". (s.35)

Ingen eier hele sannheten - det er "genspejlinger" av Guds sannhet vi finner i våre hjerter og søker å gripe med våre ord. Og, som pater Dorn understreker i en påskedagspreken fra 1993: "Jo mer vi 'lever troen', desto mere forstår vi den, og des bedre kan vi formulere i ord, hvad livet i troen fører med sig, ikke som en efterplapren af teologernes sjargong, men ud fra egen overbevisning og egen troserfaring. (s. 72)."

Pater Dorn har rik erfaring med å "leve troen" - hans "Genspejlinger" øser av rene, dype kilder. Boken anbefales varmt. UKJ

L.O Dorn s.j.:
Genspejlinger
Steno Forlag 1997

Paven i Mexico:

Folkelig fromhet og sosial appell

Rundt 7 millioner mennesker var i gatene under pave Johannes Paul II's Mexico-besøk i slutten av januar; vel én million kom til den store friluftsmessen, og man regner at 60 millioner fulgte med på TV. "Juan Pablo, hermano, ya eres mexicano" (Johannes Paul, bror, nå er du mexikaner), var ropet fra massene.

Ved sitt første Mexico-besøk for tyve år siden advarte paven mot frigjøringsteologien; ved det forrige besøk i 1993 kom biskop Samuel Ruiz av San Christobal, omstridt talsmann for den indianske befolkning, med et oppsiktsvekkende hyrdebrev med kraftig fordømmelse av ny-liberalismen. Pavens ord denne gang appellerte både til konservative og progressive: Han anklaget ny-liberalismen, som gjør profit til høyeste mål på bekostning av menneskelige hensyn, talte varmt for menneskeretter og respekt for urbefolkninger, men advarte også mot det han kalte "urfolks-teologi". "Det har vært hevdet at frigjøringsteologien kan erstattes av urfolks-teologi, men det er å se marxistisk på saken; selv mener jeg løsningen kun er å finne ad solidaritetens vei." sa paven allerede på flyet til Mexico. Og under besøket minnet han om at kirken skal være kirke både for fattig og rik.

Slike ord tør ha beroliget det mexikanske hierarki som er heller konservativt orientert, en arv fra kolonitiden. Biskopene favoriserer tradisjonsorienterte bevegelser som bl.a. Opus Dei, og de gis en innflytelse langt ut over den oppslutning de har. På den progressive fløy, som har menneskerettigheter og behovet for politisk reform høyt på dagsordenen og biskop Ruiz som symbolsk leder, finner man jesuitter, dominikanere, kristne basismenigheter og mindre ordensfelleskap.

"Det store flertall av Mexicos katolikker er imidlertid lite dogmatisk orientert," skriver The Tablets Mexico-reportere, Bill og Patty Coleman, "For dem har religion, som i spanskentiden, med fromhet å gjøre. Retroenhet og overholdelse av kirkelige forordninger som søndagsmesseplikt og ekteskapelig troskap står ikke sentralt i deres tro, som er mystisk, ikke dogmatisk og moralsk, orientert." Ved å stille seg under Jomfuen av Guadalopes kappe - hun skal nå være skytshelgen for hele det amerikanske kontinent og hennes dag, 12. desember, markeres i hele regionen - appellerte paven direkte til massene i Mexico, hvor religionen er forankret i hennes historie." I en følelsesladet preken i Jomfruens basilika sa paven bl.a. at "nå er tiden kommet til å få slutt på alt det som ødelegger livet. 'Nei' til vold, terrorisme og narkotikahandel. 'Nei' til tortur og andre former for misbruk som unødige bruk av dødsstraff. 'Nei' til rasediskriminering. 'Nei' til slummen som omgir våre byer. Alt dette er utålelige onder av himmelropende art!" Ord med adskillig appell i et samfunn der de rike blir rikere og de fattige fattigere. Og med klar adresse til regjeringen: Alle store menneskerettighetsorganisasjoner har anklaget den mexikanske regjering for å bruke tortur, bortførelse og organisert vold for å kontrollere den økende uroen i brede lag av befolkningen.

Under Mexico-besøket la paven frem sin oppsummering av fjorårets synode for det amerikanske kontinent: også her sterk oppfordring til innsats for sosial rettferdighet, fordømmelse av den "dødskultur" abort og dødsstraff representerer, og oppfordring til "autentisk forkynnelse" av evangeliet. Paven ser de evangelikale sektenes fremgang som "et alvorlig hinder for evangeliseringen", men samtidig også en spore for kirken til "å gi de troende mer personorientert religiøs omsorg".

Oscar Cullmann - en av pionerene

Den evangeliske teologen Oscar Cullmann, en av pionerene innen økumenikken, er død, 96 år gammel. Allerede på 1920-tallet søkte sveiseren Cullmann, spesialist på det nye testamentet, kontakt med representanter for katolsk og ortodoks kristentro. I 30 år var han tilknyttet universitetet i Basel som ble et sentrum for økumenisk forskning. Hans hovedverker "Christus und die Zeit", "Petrus", "Die Christologie des Neuen

Testamentes" og "Heil als Geschichte" gjorde ham kjent for et bredt luthersk-katolsk publikum. Økumenikk var for ham enhet i mangfold. Også bønnens fornyelse lå ham på hjertet, og han har gitt viktige bidrag til en fornyet, tidsmessig og bibelsk fundert kristen spiritualitet.

Cullmann var personlig venn av pave Paul VI, som innbød ham til Det 2. Vatikankonsil. Cullmann søkte en øku-

menikk som tilstrebet enhet, men ga rom for forskjeller der det var eneste kirkepolitiske farbare vei. Overfor verden burde kirkene bevise sin felles profil: "Vi tømmer kirkene om vi bare gjentar ting som verden allerede har sagt. Hvis kirkene taper sin annerledeshet, hvis de ut fra misforstått sekularisme gir avkall på å forårsake skandale, blir de mindre interessante."

CHRIST IN DER GEGENWART

Søster Clara Drerup in memoriam

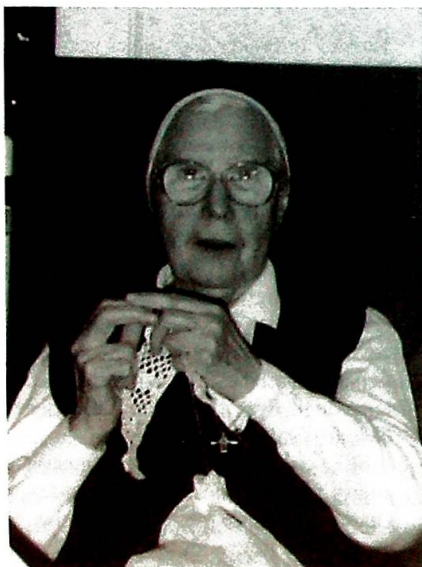
F. 16.06.15 i Holtwick, Tyskland
D. 04.01.99 i St. Josephsøstrenes Hjem, Oslo
Gravlagt 13.01.99 på Grefsen Kirkegård, Oslo.

Sr. Clara trådte inn hos St. Josephsøstrene i Albachten, Tyskland, i januar 1946. I september samme år begynte hun sitt novisiat ved St. Josephs Institutt i Oslo. I 1948 avla hun sine første løfter og i 1951 de evige løfter.

Sr. Claras første virke var ved barnehjemmet på St. Josephs Institutt. Her arbeidet hun frem til 1951 da hun dro tilbake til St. Josephsøstrene i Albachten, hvor hun i mange år virket som sakristan i sognekirken, arbeidet som organist i ulike sammenhenger, og som syerske og ungdomsleder i menighetene i Albachten og Leverkusen. Hun hadde tysk mesterbrev både som modist og syerske, en bakgrunn som ga gode muligheter for å undervise både barn, unge og voksne i ulike håndarbeidsferdigheter, noe hun gjorde i stor grad. I de 23 årene hun var i Tyskland underviste hun både grupper og enkeltpersoner. Det er mange som husker sr. Clara som en god gruppeleder og engasjerende håndarbeidslærer. At hun i tillegg hadde utdanning både til å gi religionsundervisning samt være fritidsleder gjorde at hun i årenes løp har inspirert mange ulike mennesker. Hun likte å gå på tur, hun elsket naturen og organiserte ofte turer i det fri med barn og unge.

I 1974 kom sr. Clara tilbake til Norge og kommuniteten på St. Josephs Institutt. Her var hun mest engasjert i syarbeid og hjalp til på ulike områder i husets mange gjøremål.

Etter en alvorlig trafikkulykke i januar 1981 ble sr. Clara fysisk meget redusert, og siden vi på den tiden hadde en

fysisk avdeling ved St. Josephs Hospital i Halden, flyttet hun etter et langt sykehusopphold til Halden i august 1982. Takket være sterk vilje og utholdenhet i treningen, kom hun seg etterhvert på bena igjen, selv om hun beholdt en del av plagene etter ulykken. I sykdomsperioden fant sr. Clara mye inspirasjon i musikken. Hun likte å synge og lytte til musikk, og så frem til å gjenoppta spillingen på både gitar og piano. Det greide hun etter lang og iherdig trening.

I 1991 flyttet sr. Clara til St. Josephsøstrenes Hjem på Grefsen hvor hun de

siste 2-3 årene var pasient på sykeavdelingen. Ved sin store kreativitet og sitt gode humør var hun til stor inspirasjon for sine medsøstre. Hun hadde mange idéer innen håndarbeidets kunster og greide å realisere mange av dem.

I sr. Clara har vi mistet en glad og positiv medsøster. Hun utstrålte en stor indre trygghet, ja, en fylde i seg selv. Med sine faste og urokkelige meninger visste vi godt hvor vi hadde sr. Clara. Ja, selv om hun kunne være uenig i en sak, viste hun alltid stor lojalitet og troskap overfor fellesskapets avgjørelser. Hun utstrålte en indre sikkerhet både i forholdet til sine medmennesker og ikke minst i forholdet til sin Gud. I sr. Claras bevissthet var Gud meget stor, hun ba til en Gud som hun fullt og helt satte sin lit til, og som hun henvendte seg til i alle livets situasjoner. Gud var midtpunktet i hennes liv, og alt i henne dreide seg om å gjøre det som førte til større forening med Gud.

Slik ser vi at profeten Mikas ord i kap. 6, vers 8 passer godt på hvordan vi opplevde sr. Clara:

*"Menneske, Herren har jo sagt deg hva godhet er,
Og hva han krever av deg:
At du skal gjøre det som er rett,
Vise trofast kjærlighet og vandre ydmykt
med din Gud."*

ST. JOSEPHSØSTRENE

NB. OPPKLARING

Idet bladet går i trykken gjør Einar Wiig oppmerksom på at redaksjonen har feiltolket et punkt i hans leserbrev i forrige nummer av St. Olav: Det var ikke Helene Pandes anmeldelse av boken om Billingsmetoden han mente burde vært refusert, men Rønnaug Aaberg-Andresens leserbrev.

John Ryans utrettelige kardinal Grotti trår til igjen:

“Han fikk den på et Fetetirsdayskarneval og tar den på hver gang han skal treffe den Hellige Far!”

Gunnel Vallquist om økumenikk:

Vi är inte mer åtskilda än vi själva vill!

När jag skriver detta nalkas återigen böneveckan för de kristnas enhet. Jag minns när man upplevde den med hopp och entusiasm. Men för varje år medför den nu en känsla av trötthet och oppgiveness: vad tjänar det till? Det händer ju ingenting; allting blir vid det gamla. Vi står liksom inför ett stängsel som ingen kommer sig för med att riva. Ett stängsel som har byggts under tidernas gång och som våra styresmän känner sig förpliktade att respektera.

I stället skulle jag önska att de först och främst kände sig förpliktade av Jesu egen bön «att de alla må vara ett, så att världen kan tro». Det kommer ju an på oss själva, på våra ledare, om den bönen skall kunna uppfyllas. Inte är det Gud som inte vill. Det är vi, som låter oss fjättras av våra traditioner, av allt det vi byggt upp under århundradenas lopp. «Ni upphäver Guds bud för att hålla era egna stadgar.»

I begynnelsen - nästan - fick enheten sitt uttryck i de trosbekännelser som användes vid dop och nattvard. Vi använder dem fortfarande, proklamerar dem varje söndag, men har funnit dem otillräckliga. Under tidernas lopp har man disputerat om deras innebörd, och en oöverskådlig skog av tolkningar har vuxit upp, tolkningar som ibland upphöjts till samma dignitet som själva bekännelsen. Motsägande tolkningar eftersom kyrkorna inte är överens. Nu

kämpar de flesta kyrkor för att hitta nya, mindre polemiska formuleringar som man kanske kan ena sig om...

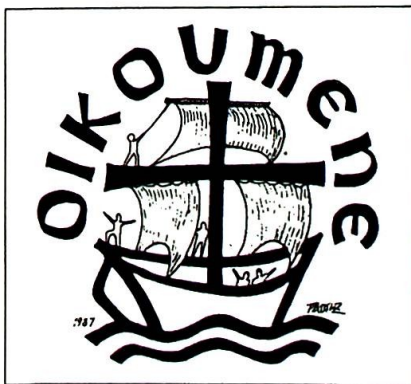
Nyss firade vi Epifania, och Jesajas maning träffade som eldpilar i vårt kristna samvete: «Stå upp, var Ijus, ty ditt ljus kommer, och Herrens härlighet går upp över dig, och folken skall vandra i ditt ljus: alla kommer församlade till dig.» Det var Guds löfte till sitt folk, och kyrkan har alltid tillämpat det på sig, som löfte och som helig förpliktelse, som en profetia om Guds rikes forverkligande.

Kan vi fortfarande läsa orden så? Upplever vi dem inte i stället som en fruktansvärd dom över kristenhetens svek? Vi blev inte det ljus i vilket folken skulle vandra; i stället kan det se ut som om själva det gudomliga projektet hade havererat.

Är det inte *urskillning* som fattas oss, den gudagivna formågan att

skilja mellan nödvändigt och överflödigt, mellan absolut och relativt, mellan uppenbarelse och utläggning? Varför kommer ingen av våra skriftlära med det radikala förslaget att lägga alla dessa kommentarer, definitioner och fördömanden till handlingarna? I stället finge vi då förena oss i den odelade kyrkans trosbekännelse, lova att avhålla oss från polemik och fördömanden och överlämna domen åt den ende rättfärdige Domaren. Och äntligen ge upp dispyten om «vem av dem som skulle räknas för den störste», en dispyt som inte har hemortsrett bland Jesu lärjungar men som oförtrutet har pågått alltsedan han förbjöd den.

Kanske känner sig våra skriftlära ända förpliktade att fortsätta sitt mödosamma röjningsarbete i doktrinernas snårskog, och kanske kan det så småningom leda fram till lösningar på deras problem. Under tiden behöver Guds folk i alla samfund som bekänner den apostoliska tron inte förtvivla om enheten. Den är faktiskt redan här, om än ofullständig, men tillräcklig för att leva av och glädjas åt. Kyrkan växer samman underifrån, från rötterna. Vi är inte mer åtskilda än vi själva vill. Ingen kan tvinga oss att inte vara ett. Har vi sett enheten, urskiljt den, då har vi funnit livets träd i en plötslig glänta i snårskogen. Och gläntan vidgar sig mot oändligheten.

Bønnens apostolat i mars:

At de kristne må arbeide for at de fattige landene får ettergitt sin gjeld i jubelåret 2000.

At kirkene i Asia modig må forkynne evangeliet og være åpne for omverdenens religiøse erfaringer.

Vennligst meld
adresseforandring
til

St.Olavs ekspedisjon,
Akersvn. 5, 0177 Oslo
tel.: 22 20 72 26

22

Liturgisk kalender

MARS

(Norske Tidebønner, - uke III)

SØN 7 3. SØNDAG I FASTEN -

2 Mos 17,3-7/ Rom 5,1-2.5-8/
Joh 4,5-42 eller v.5-15.19b-
26.39a.40-42

Man 8 2 Kong 5,1-15a/ Luk 4,24-30

Tir 9 Dan 3,25.34-43/ Matt 18,21-35

Ons 10 5 Mos 4,1.5-9/ Matt 5,17-19

Tor 11 Jer 7,23-28/ Luk 11,14-23

Fre 12 Hos 14,2-10/ Mark 12,28b-34

Lør 13 Hos 6,1-6/ Luk 18,9-14

(Norske Tidebønner, - uke IV)

SØN 14 4. SØNDAG I FASTEN -

1 Sam 16,1b.6-7.10-13a/ Ef 5,8-
14/ Joh 9,1-41 eller 9,1.6-9.13-
17.34-38

Man 15 Jes 65,17-21/ Joh 4,43-54

Tir 16 Esek 47,1-9.12/ Joh 5,1-16

Ons 17 Jes 49,8-15/ Joh 5,17-30

Tor 18 2 Mos 32,7-14/ Joh 5,31-47

Fre 19 DEN HELLEGE JOSEF, JOM
FRU MARIAS BRUDGOM.

2 Sam 7,4-5a.12-14a.16/

Rom 4,13.16-18.22/ Matt

1,16.18-21.24a eller Luk 2,41-
51a

Lør 20 Jer 11,18-20/ Joh 7,40-53

(Norske Tidebønner, - uke I)

SØN 21 5. SØNDAG I FASTEN - Esek

37,12b-14/ Rom 8,8-11/ Joh 11,1-
45 eller v.3-7.17-20.33b-45

Man 22 Dan 13,1-9.15-17.19-30.33-62

eller 41c-62/ Joh 8,1-11

Tir 23 4 Mos 21,4-9/ Joh 8,21-30

Ons 24 Dan 3,14-20.91-92.95/ Joh 8,31-
42

Tor 25 HERRENS BEBUDELSE - Jes
7,10-14; 8,10/ Heb 10,4-10/ Luk
1,26-38

Fre 26 Jer 20,10-13/ Joh 10,31-42

Vi er
i nærheten
når du
trenger oss

NYTT HOVEDKONTOR:
MAJORSTUA 22 60 15 90
Bogstadeveien 72

SENTRUM 22 20 79 05
Ullevålsveien 1 - Oslo

OSLO VEST 22 50 00 30
Harbitzalléen 14

OSLO ØST 22 67 28 80
Grensesvingen 7

DØGNVAKT

T. S. JACOBSENS
Begravelsesbyråer

Etikk-helg på Mariaholm

Pastoralrådet i Oslo katolske Bispedømme (PRO) inviterer til helg på Mariaholm den 17.-18. april. Helgen vil inneholde foredrag og diskusjoner rundt etiske og religiøse dilemmaer forbundet med livets begynnelse og avslutning.

Foredragsholdere: Frederik Frøen, doktorand i pediatri ved Universitetet i Oslo.
Brynjulv Nordheim, doktorand i etikk ved Universitetet i Bergen.
P. Olav Müller ssc.

For videre opplysninger om arrangementet og påmeldinger, kontakt sekretær i PRO Heidi Øyma, Akersveien 5, 0177 OSLO, telefon 22 20 72 26, mail: pro@okb.katolsk.no.
Påmeldingsfrist 6. april.

Ansvarshavende redaktør: Unni Klepper Joynt
Faste medarbeidere:
Olav Egil Aune   Albert Raulin o.p.
Liv Greni   Gunnel Vallquist
Bernt Eidsvig
ISSN 0802-6726

Akersveien 14, 0177 Oslo
Redaksjon: Tlf. 22 20 72 48
Ekspedisjon: Tlf. 22 20 72 26
Årsabonnement (Norge): kr. 220,—
Øvrige europeiske land: kr. 230,—
Andre verdensdeler: kr. 240,—
Annonser 19 dager før utgivelsesdagen.
Bankgiro 6022.20.13073. Postgiro 0807 2046480

**St.
OLAV**

BOKHANDEL

Akersveien 14 - 0177 Oslo
Telefon: 22 20 72 48
Fax: 22 36 02 63
E-post: st.olav.bokhandel.@os.telia.no.

Åpningstider:

Mandag.-Fred.: 10.00-17.00
Lørdag: 10.00-14.00

**SE VÅRT UTVALG AV LYS TIL FASTE OG
PÅSKE-TID!**

**BLI KJENT MED «NYE» KOMPONISTER
TIL FASTE OG PÅSKE:**

PROVENZALE, SALVATORE, m. fl.
Dialogo per la Passione

JOAN CERREROLS (1618 - 1680)
Missa Pro Defunctis
Missa de Batalla

TOMÁS LUIS DE VICTORIA (1548 - 1611)
The Mystery of the Cross

NICOLAS GOMBERT (1495 - 1560)
Missa Tempore paschali
and other music

**Vi gjør våre lesere av St. Olav oppmerksom
på følgende titler av den nyutnevnte Biskop
av Sverige,
ANDERS ARBORELIUS:**

**«Allt och intet - Johannes av Korsets liv»
-Hva kan Joh. Av Korset lære oss, 400 år
etter sin død.
Hft. Kr. 149**

*

**«Trosmeditation»
Hft. Kr. 149**

*

**«Spiritualitet. Andlig teologi»
Hft. Kr. 160**

*

**«Blottställd och fulländad»
-Handler om legmannsmystikeren Marie -
Antoinette de Geusers liv og hvordan hun
med sitt liv og i sine skrifter viser vei for sann
identitet.
Hft. Kr. 98**

*

**«Den brinnande pilen»
Karmels mystik gjennom tiderna.
Hft. Kr. 99**

*

**Edith Stein
biografi - tekster
Hft. Kr. 119**

Porto betalt ved innleveringen P.P. Norge/Norvège
--

Blikk på tiden

Bør katolikker gå til fots?

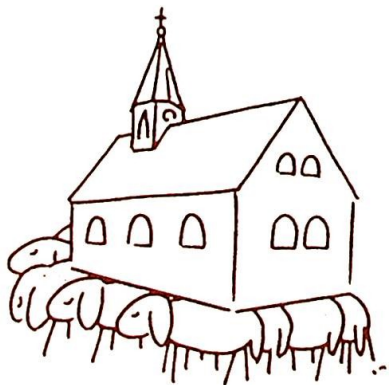
Fra min barndom i en stasjonsby på Sør-Vestlandet husker jeg meget godt de to første kvinnfolkene som lærte å kjøre bil. Mannfolkene hang rundt i sentrum med sigaretter og skyggelue og utvekslet sine kritiske ironier med mangedobbelt bunn. Det ble ansett som både naturstridig og provoserende at geskjeftige damer satte seg bak rattet. I dag virker tidsbildet nærmest komisk.

Og jeg minnes en flytur for noen år siden fra Amsterdam til Stavanger da det ble opplyst at hele besetningen i cockpit - inklusive kapteinen - var kvinnelig. Vi kom ut i en usedvanlig oppskakende turbulens underveis, og jeg likte meg ikke der vi humpet og ristet og kom skjenende inn for landing i tett skydekke med minimal sikt. Selv de reisevante menn med sine oljerelaterte bagasjer var tydelig engstelige. Men landingen var perfekt. Kombinasjonen av moderne teknologi og menneskelig aktsomhet er en uvurderlig fin kombinasjon.

Underveis kom jeg til å tenke på at jeg i snart 40 år har hatt anledning til å arbeide i et kollegium der kjønnsdiskriminering knapt eksisterer. Vi har eksakt samme lønn for samme arbeid. Vi har de samme arbeidsgleder og de samme slitsomme reformprosesser. Vi slåss for det vi tror på, i flertall eller mindretall - alt ettersom - men aldri i tilsiktet

kjønnsmessig arroganse eller underdanighet. Vi lykkes med noe og mislykkes med annet, hele tiden i en slags dynamikk der vi prøver å gjøre det bedre neste gang. Og det er slett ikke sant at alt var bedre før på alle områder.

Len god del år har jeg også fått lov til å være aktivt med i et lærerikt menighetsrådsarbeid, først i en stor bymenighet i Den norske kirke, siden noen perioder i en liten, men desto mer mangfoldig, katolsk menighet. Menneskene er de samme, og arbeidet er like krevende begge steder, selv om den begrensede økonomien i en katolsk menighet er ekstra følbart. Det å få mennesker til å åpne seg opp i samtaler og si sin mening, og samtidig være villig til å ta andres meninger på alvor, er ikke lett. Og det å kunne lande på en konklusjon og deretter avvikle uenighet for å komme seg videre til andre oppgaver, er en diplomatisk kunst som krever et maksimum av saklig innsikt, menneskekunnskap og livserfaring. Det er omtrent som å lande et fly, der man må være på rett kurs, få ut flapsen i tide og foreta en kontrollert avslutning. Ubehagelig

Tegning fra Michael Fuchs "Lauter fromme Schafe" (Idel fromme lam)

VIKING GRAFISK AS, OSLO

turbulens må man regne med underveis, men nødvendig utdannelse, gode rutiner og klar kommunikasjon kan forhindre ødeleggende bukklanger og det som verre er.

I dag råder de fleste katolske menigheter over et meget kompetent potensial av skolerte og erfarne mennesker. Det er sørgelig at man ikke alltid har innsett nytten og nødvendigheten av å trekke disse mennesker av god vilje inn i menighetsarbeidet og gi dem mer reelt ansvar. Vi erfarer dessverre at særlig kvinner noen ganger blir behandlet på en direkte nedlatende måte, eller kanskje enda verre; de blir oversett. Resultatet er at særlig den norske gruppen, som kanskje er blitt minoritet i sin egen menighet, kan føle seg fremmedgjort og trekker seg unna etter en tid fordi det liksom ikke er bruk for dem som tenker selv.

Da denne katolske passasjer etter dyss nevnte flytur spaserte ut av flyet på vei til håndbagasje og tollkontroll, var det med en viss frydefull følelse av nesten å ha vært med på noe uanstendig. Man føler seg rent ungdommelig ved å få lov til å applaudere at mannskapet rekrutteres etter kvalifikasjoner og ikke etter kjønn. Alt til sin tid, hadde jeg nær sagt.

Men vi katolikker burde nok for ikke å komme i anfektelse helst ta på oss sandalene og gå til fots. For jeg falt i tanker om at hvis organiseringen i cockpit og kabin hadde vært helt katolsk, hadde nok det kvinnelige innslaget vært begrenset til kabinen.

Svein Åtland